

הישיבה השלוש-מאות-ושבעים של הכנסת השתים-עשרה

יום שני, ח' בשבט התשנ"ב (13 בינואר 1992)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. דברי יושב-ראש הכנסת לזכרו של חבר הכנסת לשעבר נתן פלד, זיכרוננו לברכה

היו"ר ד' שילנסקי: אני פותח את הישיבה. חברי הכנסת, נא לקום.
הלך לעולמו נתן פלד, זיכרוננו לברכה, ביום ג' בשבט התשנ"ב, 8 בינואר 1992, והובא לקבורות בקיבוץ שריד.
נתן פלד היה חבר הכנסת השישית וחבר בוועדת הכנסת (חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרו של המנוח).

ב. דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת למשלחת חברי פרלמנט מאיטליה

היו"ר ד' שילנסקי: חברי הכנסת, לכבוד הוא לי לברך בשמי ובשמכם משלחת של חברי פרלמנט מאיטליה הנוכחים ביגיע הכבוד.
עמיחינו מאיטליה מייצגים בפרלמנט האיטלקי את אגודת הידידות הבין-פרלמנטרית ישראל-איטליה ופועלים רבות למען הירדוק הקשרים בין שני בתי-המחוקקים. אורחינו באו לבקר בישראל ולקיים דיאלוג מקיף וממצה עם חברי כנסת ישראלים.

ג. הודעת יושב-ראש הכנסת בדבר תוצאות ההצבעה על סעיפים בחוק-יסוד: הממשלה*

היו"ר ד' שילנסקי: חברי הכנסת, אני רוצה להביא בפניכם שתי החלטות. האחת, החלטה ביחס לתוצאות ההצבעה על סעיף 3 לחוק-יסוד: הממשלה.
לאחר שקיבלתי את בקשתו של חבר הכנסת אברהם ורדיגר, שלא להחשיב את מה שנרשם כאילו בשמו עת נקרא שמו בפעם הראשונה, אני מוריד מסך-הכול של קולות הנגר קול אחד. לפיכך התוצאה היא: 57 בעד, 56 נגד, 3 סעיף 3 נתקבל.

הגעתי למסקנה שבסמכותי לעשות כן. זאת אני מוסיף לאור הוויכוחים ששמעתי, האם יש לי סמכות או אין לי סמכות.

לגבי ההצבעה בסעיף 50 לאותו חוק – אני סבור שלאחר שהתקבלה הסתייגותו של שר המשפטים בסעיף 50, שלפיה נמחק כל הסעיף, אין זה מן ההיגיון ואין מקום להביא את הסתייגותם של חברת הכנסת שולמית אלוני וחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי לסעיפים משניים של החוק שנמחקו בלאו הכי והם אינם קיימים עוד.

* "דברי הכנסת", חוב' י"ד, עמ' 2054.

— הודעת יושב־ראש הכנסת בדבר תוצאות ההצבעה על סעיפים בחוק־יסוד: הממשלה: מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת: הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי־אמון לממשלה —

סעיפים אחרים שבהמשך, פרט על אלה שאחד הצדדים ביקש במפורש.

נוכח כל האמור לעיל, הנני דוחה את בקשתך.
אני גם הוספתי לחבר הכנסת פורז: "במכתב שהעברת לכנסת בפקסימיליה ביום שישי, ושעל קיומו נודע לי הן מפי מזכיר הכנסת מר יעקבסון, שאליו טלפנת הביתה, והן מאמצעי התקשורת, ביקשת שאודיע את עמדותי בדחיפות, על־מנת שתוכל לשקול המשך צעריך בנושא זה. מאמצעי התקשורת למדתי גם, שבמקרה של תשובה שלילית תפנה לבג"ץ, ולכן העברתי אליך את דחיית בקשתך כבר אתמול בבוקר", היינו ביום ראשון.

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא נותן רשות דיבור לאיש.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב־ראש, אתה לא יכול — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו לא נחזור על אותה ישיבה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, אני קורא אותך לסדר.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חוסר יושר וחוסר הגינות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, קראתי אותך לסדר בפעם השנייה. אני

לא אתן לחזור על אותה תופעה שהיתה כעבר. הליברליות שלי לא חוזרת.

ה. הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז —

שינוי והפנתרים השחורים להביע אי־אמון לממשלה בשל ממדי העוני בישראל

בדיון. מי שרוצה להתבטא יכול להתבטא בצורה מסודרת. אין צורך, על כל דבר, לצעוק בזעם ובכעס. בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, רבותי השרים, חברות וחברי הכנסת, כלי לפגוע בשר דוד מגן, אני סבור שראש הממשלה בכבודו ובעצמו היה צריך לבוא לכאן ולענות על כתב האישום החברתי החמור ביותר שחברי ואני עומדים להעלות כאן עקב הדוח על העוני, של המוסד לביטוח לאומי. לא זו בלבד, אלא שראש הממשלה היה צריך לבוא לכאן לאחר דיון בממשלה על הדוח, דיון שלא נערך עד עצם היום הזה.

אדוני היושב־ראש, יש כאן הפרעה. רבותי, יש דברים חשובים לא־פחות מבחירה ישירה של ראש הממשלה. יש עניין העוני.

תתקבל, ניתן בשל התקדים הזה שאתה עכשיו עלול לעשות, חס וחלילה, להצביע על תקציב המדינה מתחילתו."

עכשיו אני מסביר סעיף נוסף: "נכון הוא שמשני צדי הבית, לפני תחילת הדיון בחוק־יסוד: הממשלה, היתה בקשה לקיים הצבעה אישית. קורה לאחרונה לעתים די קרובות שמגוישים בתחילת הישיבה בקשה להצבעה אישית, אך היא מתקיימת רק לגבי סעיפים שעליהם יש פנייה מיוחדת, היינו: על יתר הסעיפים מוותרים על הצבעה אישית. עובדה, הבקשות להצבעה אישית בישיבה המסוימת הזו הוגשו עוד לפני תחילת הישיבה, אך על 'שם החוק', סעיף ראשון וסעיף שני, לא התקיימה הצבעה אישית והיתה הצבעה אלקטרונית, וכן על

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה למזכיר הכנסת.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אדוני היושב־ראש — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב־ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת — הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (הוראת שעה), התשנ"ב — 1992, של חברת הכנסת שושנה ארכלי־אלמוזלינו.

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית — הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 14), התשנ"ב — 1992, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט, תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אדוני היושב־ראש — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

הצעות של סיעות ר"צ, מפ"ם, שינוי והפנתרים השחורים להביע אי־אמון לממשלה בשל ממדי העוני בישראל.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

אין אמון.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אני לא מבין. קראתי את הסעיף. אני חוזר: הצעות של סיעות ר"צ, מפ"ם, שינוי והפנתרים השחורים להביע אי־אמון לממשלה בשל ממדי העוני בישראל. חבר הכנסת רן כהן — ראשון המנמקים.

חברי הכנסת, אם יש מישור שחולק על דעתי, יש תקנון של הכנסת, יש דרכים פרלמנטריות. אבקש לנהוג בהתאם לסדר ולתקנות ולא לחזור על אותו דבר. יש היום די זמן להתבטא

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום. מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי הפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לך על עזרתך. היא היתה במקום.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני סבור, שראש הממשלה היה צריך לבוא לכאן לאחר שהממשלה קיימה דיון ויש לה תוכנית כיצד לעצור את הסחף בעוני בישראל ולהציג בפני הכנסת את תוכניתה. אבל מאחר שלא היה דיון וגם אין תוכנית, אני מבין מדוע ראש הממשלה לא בא לכאן כדי להראות בפני כל העם מה עמדת ממשלתו. אולי יש לו מה להתבייש בה.

אדוני היושב-ראש, אולי יש עוד טעם לכך שראש הממשלה לא בא לכאן להציג את עמדת הממשלה. כל הממצאים לגבי הממשלה הזאת מורים, כי הממשלה מעוניינת בהרחבת העוני, מעוניינת בזה ככתוצאה רצויה. המחשבה של אנשי הליכוד — עם כל האכזריות שבאמירה הזאת אני עומד על דעתי — היא צנינית ופשוטה: ככל שיהיו עניים רבים יותר, וככל שלא יאכלו פחות מזון ויקבלו פחות חינוך והשכלה ופחות שירותי בריאות, וככל שתהיה יותר בערות, וככל שהליכוד יטעין את העניים הרבים הללו בהסתה ובדמגוגיה פרועות, הם, העניים, ישובו ויצביעו לליכוד בהמוניהם. באמת, מדוע ירצה הליכוד לבוא ולייכש את ביצת העוני, כאשר האינטרס של הליכוד עצמו ושל הימין הנלווה לו הוא, שיהיו עוד ועוד עניים?

אדוני היושב-ראש, אולי זו הבגידה הכבדה והשפלה ביותר שהליכוד בגד במצביעיו העניים שהעלו אותו לשלטון. אני רק מתפלל שהנבגדים יענישו את הבוגד על בגידתו, וככל האפשר — בקרוב.

רכותי חברי הכנסת, 538,000 עניים הם 538,000 כתבי-אישום, ובהם 250,000 ילדים החיים מתחת לקו העוני. אם נעלה רק כמעט, רק כרבע, את קו העוני מהמקום שבו הוא ניצב, נמצא ש-48% מהילדים במדינת ישראל חיים בקו העוני ומתחת לו, קרי כל ילד שני במדינת ישראל חי בעצם בעוני.

ההישג האדיר הזה של ממשלת הליכוד הושג כבר בשנת 1990, לא ב־1991 שבה יש אבטלה רבה עוד יותר, קצבאות שחוקות עוד יותר, מצב של שירותים חברתיים שבו צריך לשלם הרבה יותר, הווי אומר, ברוח הבא שיפורסם יהיה בוודאי המצב חמור בהרבה מהמצב לפי הדוח שפורסם השנה.

התוצאה הזאת לא הושגה בהיסח הדעת. היא גם לא תוצאה של העלייה, גם לא תוצאה של העדר אמצעים כספיים שבהם היה ניתן להתגבר על העוני ולהביא רבים מהעניים אל התועלת, אל העבודה, אל הפרנסה ואל הצמיחה. התוצאה הזאת של הרחבת העוני הושגה בגלל שני דברים: האחד, מדיניותה הכלכלית האנטי-חברתית של הממשלה. השני, משום העדרתה של הממשלה את בניה, יקיריה ונסיכיה מבין המתנחלים. שלהם היא הקצתה הכול, ולעניים — לא כלום. זאת האמת. החשבון פשוט ביותר.

אדוני היושב-ראש, הממשלה השקיעה בהתנחלויות כמהלך 16 חודשים יותר מ־4 מיליארדי שקלים רק על דיור, כבישים והשקעות הון. סכום של יותר מ־4 מיליארדי שקלים, בלי להביא בחשבון את ההוצאות על 5,000 יחידות דיור שהועברו ממדינת ישראל לשטחים, בלי להביא בחשבון את ההוצאות הביטוח הלאומי שמועברות למתנחלים בשפע, בלי להביא בחשבון את עלות הצבא שבה לשמור על המתנחלים פורפור; לא על מדינת ישראל אלא על המתנחלים ועל ההתנחלויות שלהם. רק בגין ההגנה עליהם ועל ילדיהם.

לו הושקע הסכום הזה, של יותר מ־4 מיליארדי שקלים, אדוני היושב-ראש, בייבוש ביצת העוני, על-ידי יצירת מקומות עבודה חדשים, היה אפשר במשך 16 חודש ליצור 40,000 מקומות עבודה חדשים, כאשר בכל מקום עבודה חדש מושקעים 50,000 דולר. זה לא נעשה. זה היה מספק פרנסה ל־40,000 משפחות ומאפשר להן לחיות בהגינות ולהקטין את העוני. אבל, הממשלה אוהבת מתנחלים הרבה יותר, כפי שהיא אוהבת להרבות עניים, כדי שיחזרו ויצביעו בעדה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

המתנחלים — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

הוא צודק.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, רשות הדיבור ניתנה לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת ראובן ריבלין, תיכף, תראה כ כמה מסתכם זה

מול זה — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת ראובן ריבלין, אילו חילקת את הסכום הזה פר

כל מתנחל מבוגר או ילד — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אתה הולך לפי רחשי לך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת ראובן ריבלין, האם אתה רוצה לשמוע? מה

בוער לך? זה כואב לך, כי הממשלה שלך בוגדת באלה שהצביעו בעדך. עכשיו הסכת ושמע מה קרה. הלא אם תחלק את הסכום הזה על כל מתנחל, ילד ומבוגר שמיוספס להתנחלויות בגין הסכום הזה, תמצא שהממשלה מוציאה 82,000 שקל על כל מתנחל, פי 17 מרמת הקיום של כל עני בישראל, גם אם הוא עובד חודש עבודה מלא. כל מתנחל שווה לממשלה הוא 17 עניים. עובדים או מקבלי קצבאות. זאת האמת, אני מבין מדוע קשה לך לשמוע אותה. זאת איננה העדפה של הממשלה בלבד, זאת האפליה שהממשלה יוצרת בין העניים לבין המתנחלים, יקיריה.

אם נחזור למדיניות האנטי-חברתית והאנטי-כלכלית, אדוני היושב-ראש, הממשלה בחרה במודע במדיניות ששימרה את האבטלה במקום שבו היא נשארה. 50% מהמשפחות העניות, ראש המשפחה כהן מובטל. 58% מכלל מקבלי דמי אבטלה נמצאים מתחת לקו העוני. איך סיפרה היום אשה, קלר שמה, בוועדת העבודה והרווחה? לפני שנה, רק עד לפני שנה, בעלה עבד, הילדים קיבלו מזון, והיא יכלה לקנות להם גם בגדים ולדאוג לחינוכם ולהשכלתם. בשנה האחרונה נפלה מעבודה ופרנסה אל דמי אבטלה ומדמי אבטלה אל הכטחת הכנסה, ועם אוכרן התעסקוק והפרנסה, היא גם איבדה את ההשכלה והחינוך והבריאות והביגוד לילדיה. נעליים, זוג נעליים פשוטות, היא איננה יכולה לקנות להם כרגע שאבי המשפחה איבד את העבודה ואת הפרנסה.

לא זו בלבד, גם הורדת השכר והקצבאות. אדוני היושב-ראש, כמהלך השנתיים האחרונות ירד השכר בכ־10%.

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי הפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

והדבר האחרון, אדוני היושב-ראש, במניין חטאיה של הממשלה, יצירה את העוני הזה במכוון, ואחרון לא-חביב מאוד — זו הפגיעה המודעת והמתמשכת, שהממשלה פוגעת בביצוע חוק שכר מינימום ובשחיתת השכר הנמוך.

כל אלה הם המרכיבים שיצרו את העוני, שעכשיו מדווח עליו הביטוח הלאומי, וזה היה חלק אינטגרלי של מדיניותה של הממשלה.

אני מבקש לסיים, אדוני היושב-ראש, במשפט אחד: מה שאמר שר האוצר בטלוויזיה הוא לא רק לא-אמת, הייתי אומר: שקר וכזב במודע, כאילו כשיטת החישוב של קו העוני, תמיד תמצא עניים מתחת לקו. פשוט לא נכון. קו העוני הוא חישוב שניתן בקלי קלות שלא יהיו מתחתיו. אפשר להשאיר ריקנות מתחת לקו העוני אם מקבלי השכר הנמוך ואם מקבלי הקצבאות יקבלו שכר שהוא מעל 50% מהחציון, כיוון שקו העוני הוא בסך הכול מספר שהוא 50% מהחציון.

אבל מה זה מעניין, מה ששר האוצר אומר? הלא על-פי השיטה הזאת מקיימים את החישוב זה 20 שנה, ומה שקרה בעשור האחרון הוא כושה וחרפה למדינת ישראל, שעברה להיות מאחת המדינות השוויוניות ביותר למדינה השנייה בעולם בהיקף העוני שבה, ובקצב של הממשלה הזאת, היא דוהרת מהר מאוד להיות המדינה הראשונה במערב בהיקף העוני, אם לא נצליח מהר להעביר את הממשלה הזאת מהשלטון.

ועל כן צריך להביע בה היום אי-אמון מוחלט.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת רן כהן, רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חברי הכנסת, חברי סיעת הליכוד, אני מאשים, אני מאשים את הליכוד בכנייה בציבור שהעלה אותו לשלטון. הליכוד עלה לשלטון, כשהוא נושא מעלה מעלה את דגל השוויון. והוא הבטיח להמוני הבוחרים בו שהוא יצמצם פערים, שהוא יגביר שוויון, שהוא יצמצם את האי-שוויון, שהוא יחסל את מוקדי העוני. אבל, חברי הכנסת, מה שאירע בפועל חמור מכל מה שתואר עד כה.

אני אינני שייך למי שחשכו את שבת ביקורתם מממשלות מפא"י בשעתן, על המדיניות הכלכלית-החברתית שלהן וגם על חלקן — למרות התנאים האובייקטיביים הקשים — ביצירת פערים, ביצירת מוקדי עוני. אבל האמת חייבת להיאמר: כאשר התפוצצה שאלת העוני בפרצופה של החברה הישראלית בסוף שנות ה-60, החליטה סוף תחת לחץ ציבורי, ממשלת המערך דאז לשנות כיוון.

כאשר אתם קיבלתם את השלטון ב-1977, חברי מסיעת הליכוד, זה היה לאחר שהצליחה ממשלת המערך דאז להוריד את העוני לשיעור של 40% ממה שהיה ב-1969, ערב הופעת "הפנתרים השחורים", לשיעור של 40%. ואני מודיע לכם, שלפי נתוני המוסד לביטוח לאומי, בשנתיים האחרונות החזירה ממשלת הליכוד את הגלגל למצב שהיה לפני 1969 מבחינת ממדי העוני. לא ייאמן פשוט. לא ייאמן, שהיום, מבחינת שיעור העוני, ממדי העוני, אנו במצב של 1969.

אתם תבואו ותאמרו: רגע, מה אתה מדבר, האם רמת החיים של כלל האוכלוסייה בארץ לא עלתה מ-1969, והרי קו העוני הוא מושג יחסי?

ועמו ירדו גם הקצבאות וכוז הקנייה של הקצבאות בפועל ממש, בלחם, בלבינה, בביצה, בבשר ירד כ-10%, משום שהחישוב צמוד לשכר הממוצע במשק, ואתם דאגתם להוריד אותו. עם הירידה של השכר — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן, היו לך הפרעות, אני מוסיף לך שתי דקות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש לי גם הזמן של הסיעה שלי. אני טועה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש לו הזמן של הסיעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא קיבלתי הודעה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש לו הזמן של הסיעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה. לא ידעתי. צריך להודיע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הורדת השכר והורדת הקצבאות בכ-10% עדיין לא באו למלוא ביטוי, משום שחלקם יבוא לידי ביטוי רק בדות שיתפרסם בשנה הבאה, וגם ירידת השכר הצפויה השנה על-פי תוכנית הממשלה תבוא לידי ביטוי רק בדות שיתפרסם בעוד שנתיים. כלומר, אנחנו היום רואים רק את קצה הקרחון של המדיניות של הממשלה הזאת, וממשלה אחרת שתבוא תחתיה תצטרך לעבוד קשה מאוד כדי לעצור את התהליך הזה, את הסחף הזה.

גם הפגיעה בקצבאות הילדים, אדוני היושב-ראש, שוב טופחת על פרצופם של הצדיקים והמצטדקים, והפעם לא רק בממשלה, אלא גם אחדים במערך, שטענו שביטול קצבאות ילד ראשון ושני פוגע רק בעשירים. 65,000 ילדים עניים שמגיעות להם קצבאות והם אינם מקבלים אותן חיים היום מתחת לקו העוני ואינם יכולים להתרומם מהרמה הנמוכה הזאת. ואנחנו רואים איך פעם נוספת, לאחר הורדת השכר והקצבאות, מורידים גם את קצבאות הילדים.

נטל הוצאות המשפחה הוא סעיף שלישו בפגיעה בשכבות החלשות, כיוון שמה שקרה הוא, שהיום העלות לכל משפחה לקיום בריאות אלמנטרית, חינוך אלמנטרי, השכלה אלמנטרית, גדולה יותר, משום שהממשלה ייקרה את כל המוצרים המסובסדים. עובדה — בשנה אחת גדלה האוכלוסייה ב-5% וצריכת המזון גדלה רק ב-1%. ממה זה נובע? מריבוי עושי ראות בין העשירים, או מריבוי רזון בין העניים? ברור לחלוטין שהעניים אוכלים פחות היום כיוון שיש ירידה בתזונה פר-נפש במשפחה.

אבל לא זו בלבד, גם אתמול פורסם שחצי מיליארד שקל מוציאים בחברה הישראלית בעבור שיעורי עזר, כדי שילדים יוכלו לקבלו השכלה אלמנטרית. לא קשה לשער, שחצי מיליארד שקל אינם לבני העניים. והנה אנחנו רואים שהפער הקשה ביותר הוא לא רק כמון וכבריאות, אלא בחינוך, בהשכלה, ביכולת להתגבר על בערות. זאת האפליה שהממשלה הזאת יוצרת בין ילדים שאין להם וכין ילדים שיש להם. וילדים שאין להם יגדלו להיות הורים שאין להם, שמגדלים ילדים שאין להם.

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום: מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

דן תיכון (הליכוד):

תסביר זאת לחבר הכנסת רן כהן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אמת נכון. ודאי שרמת החיים הכלכלית עלתה. זאת תופעה היסטורית בלתי נמנעת. אגלה לכם סוד, גם בימי הביניים רמת החיים עלתה. ככל תקופה היסטורית רמת החיים עולה. השאלה כאן כפולה, עמית מסייעת הליכוד. ראשית כול, מה זה שוויון? שוויון זה לא מושג יחסי? אתם לא הבטחתם רמת חיים אבסולוטית לאזרחים. אתם לא הייתם אלה שהבטיחו מכונית לכל פועל. מכונית לכל פועל — זה דבר אבסולוטי. אתם הבטחתם שוויון, אתם הבטחתם סגירת פערים, ואתם לא פרעם את השטר.

מדינת ישראל יצאה לדרך לפני יותר מ-40 שנה כמדינה השוויונית ביותר בעולם הדמוקרטי המערבי. לפי נתוני מינהל הכנסות המדינה, אנחנו היום בעולם הדמוקרטי המערבי המדינה המפוערת ביותר, רבת הפערים ביותר; לפי נתוני הביטוח הלאומי אנחנו במקום השני, בסמוך לארצות-הברית.

אתם לא יכולים להתעלם מהעובדה שאתם בשלטון 15 שנים. זה פועל-ידיים. לאן תביאו את החרפה הזאת?

כאשר אנחנו מדברים על עוני יחסי, ואומר שר האוצר, בצדק מבחינה מתמטית, שגם אם תהינה בישראל משפחות רבות שתהינה להן שלוש מכוניות ושתי ילילות ויולה אחת על חוף הים לתקופת הקיץ, גם אז מבחינה היחסית יהיו אנשים שיהיו מתחת לקו עוני מסוים — זה המצב במדינת ישראל? מדינה שהשכר הממוצע בה הוא אחד הנמוכים בעולם הדמוקרטי, התעשייתי?

על מה אנחנו מדברים? על כך שקו העוני היום ליחיד הוא 600 שקלים לנפש. למשפחה עם ארבע נפשות — 1,300 שקל לחודש. אני שואל אותך, ידידי השר מגן, האם זאת הפרדה של הביטוח הלאומי, כאשר אומרים שמשפחה בת ארבע נפשות צריכה מ-1,300 שקל לחודש לכסות את כל הוצאותיה, וזה כבר כולל את קצבאות הילדים, זה כולל הכול?

אלי דיין (העבודה):
בושה וחרפה.

עמיר פרץ (העבודה):
לא ייאמן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זה אומר שהיא נמצאת במצוקה קשה מאוד.

חברי הכנסת, הבעיה המרכזית — נאמר את האמת — היא לא הביטוח הלאומי ונתוניו. הבעיה המרכזית היא קו העוני הכלכלי. לפני כל תשלומי העברה, לפני כל הקצבאות, גם לפני המסים, מפני שהוא מייצג את האי-שוויון האמיתי בחלוקת ההכנסות והוא מייצג את רמת החיים הכלכלית.

מה אומר לנו קו העוני הכלכלי לפני שכל המערכות מתערבות? חברים יקרים — כמעט מיליון בני אדם מתחת לקו העוני, 968,000 בני אדם. תוציאו מהחשבון את הקשישים — אגב, לא צריך להוציא אותם, כי הקשישים היו צריכים לחיות מפרי עמלם, הפנסיה — אבל נניח שתוציאו מהחשבון את הקשישים, שהם 240,000; תוציאו מהחשבון את הילדים, שהם 352,000; נותרים עם 476,000 אזרחים במדינת ישראל בגיל העבודה שנמצאים מתחת לקו העוני. 476,000 אזרחים בוגרים במדינת ישראל בגיל העבודה שנמצאים מתחת לקו העוני. זה שורש החרפה, זה שורש המצוקה.

אנחנו יודעים מה הסוד במקרו — אבטלה קשה מאוד, שבר מינימום נמוך, שגם הוא מופר; פער הכנסות גדול מאוד בחברה הישראלית, גדול מאשר ברוב החברות האמריקניות. כי העוני בנתונים האלה הוא הפן השני, הנגדי, של העושר. אבל יש גם אותם מנגנונים שצריכים לחלץ אנשים, ילדים, קשישים ומשפחות אל מעל לקו העוני, וגם הם נשחקו, ואלה קצבאות הילדים.

אני לא אחדל מלעמוד על הדוכן הזה ולומר לכם: אתם עשיתם מה ששום ממשלה דמוקרטית במערב לא העזה לעשות. גם אבירי הפרידמניזם, לא רייגן ולא תאצ'ר. אתם נגעתם בקצבאות הילדים כשבכל העולם מקובל שכזה לא נוגעים, כי זה המכשיר, בה"א הידיעה, לצמצום האי-שוויון בהתחלקות ההכנסות. אתם נגעתם ונגעתם, התחלתם בילד הראשון ועברתם לילד השני.

אלי דיין (העבודה):

גם ערך הקצבה פחת.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

הוא מדבר על תקופת ממשלת האחדות הלאומית.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

נכון, גם זה. ואתם המשכתם זאת. לא חסכתי או ביקורת.

יעקב צור (העבודה):

אתה לא מתבייש — — —

חיים בר-לב (העבודה):

ידוע לנו שאנחנו אשמים בכול.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת רובי ריבלין ידידי, אני מדבר, ראשית כול, על הדוח לשנת 1990, ולא לשנת 1989. ראשית, אני מדבר על הדוח שפורסם עכשיו ומתייחס לשנת 1990. שנית, בדוח נאמר במפורש, שכל האינדיקטורים מצביעים על כך — ואני חושב שכולנו מבינים זאת — שהמצב ב-1991 יהיה חמור יותר בתוקף האבטלה המתפשטת וכן בתוקף שחיקות נוספות. אם שחקם בתקופה הזאת את הקצבאות להבטחת הכנסה, קצבאות שהולכות למסכנים ביותר, ב-10% בשלוש שנים, תאמר לי איפה השכל, איפה המצפון, איפה הרגישות, לגעת בקצבאות האלה של הבטחת הכנסה ולשחוק את כוח הקנייה שלהן בשלוש שנים ב-10%.

חברי הכנסת, תראו איזו מערכת מס מעוותת יש לנו. אחרי תשלומי ההעברה יש לנו 486,000 מתחת לקו העוני, ואחרי המסים מיתוספים 52,000. זאת אומרת, צריך לתקן את מערכת המס.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו מתקרבים לרגע של אמת. אני חושב שיותר ויותר ברור בציבור, שבלי שלום לא תהיה צמיחה ובלי צמיחה לא תהיה תעסוקה והאבטלה תמשיך להשתולל, ובלי צמיחה לא תהיה רווחה ולא יהיה ממה לתת קצבאות וממה לחזק את השירותים החברתיים וממה לחזק את השירותים האישיים.

אלה שאתם כגדתם בם יצטרכו לתת לעצמם דיין-וחשבון בעימות הבא שיהיה לפנינו. האם הם ימשיכו לתת אמון במי שהפנה להם גב, במי שלקח את דגל השוויון ורמס אותו ברגל גאוזה? הם יצטרכו לשאול את עצמם: איפה דוד לוי,

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי
ההפתרים השחורים להביע אי אמון לממשלה —

נכון אמר חבר הכנסת צבן, שיש לתקן עיוותים, ואני
בהחלט מסכים אתו: שעניין קצבאות הילדים הוא עיוות, לא
מהבחינה הכלכלית התיאורטית; אלא שכאשר אתה מטיל
מבחנים כאלה ואתה לא דואג שהקצבאות יגיעו למשפחות
העניות, נמצאים עשרות אלפים, רכבות של ילדים, שזקוקים
לקצבאות ולא מקבלים, וזה מעשה כל יסופר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת רובינשטיין, הרי אתה אדם רציני. כשאתה
מדבר על אבטלה גדלה, וזה נכון, קח את זה מול 380,000
אנשים שעל לארץ, ותראה כמה קיבלו בשנה האחרונה
מקומות עבודה — 100,000 מקומות עבודה.

קריאות:

— — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הם — אני מבין, אבל אתה אדם רציני.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
שמעתי אותך, תן לי להשיב לך.

יעקב צור (העבודה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ויינשטיין שאל בקריאת ביניים את חבר
הכנסת רובינשטיין. תאפשרו לחבר הכנסת רובינשטיין לענות.
הוא יודע בעצמו, לא צריך לעזור לו.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת ויינשטיין, הרי אני מאושר עם כל מקום
עבודה שנוצר, גם כשהוא לא נוצר בתעשיית היצוא של ישראל,
גם כשהוא נוצר באורח זמני, באורח ארעי, גם כשהוא במסגרת
תעשיית הבנייה. אבל אני שואל אותך, חבר הכנסת ויינשטיין:
הרי המשימה שלנו היא קליטת מיליון עולים בחמש השנים
הבאות. זו המשימה, היא גם משימה שיש לה חשיבות
ביטחונית מן המדרגה הראשונה, היא בכלל משנה את המאסה
הקריטית של החברה הישראלית. אתה לא תוכל, בשום פנים
ואופן, לנהל מדיניות כזאת, שמעלה את ההתנהלויות על ראש
סולם הדאגות של ממשלת ישראל, מחריפה את היחסים עם
אותו קונגרס ששמנו אתה צריך לקבל את הערכויות הלוואות,
מחריפה את החיכוך עם השוק האירופי היחיד, המכשיר האדיר
הזה שבו אתה צריך להשתלב, ואומרת כעצם: חזות הכול זו
ההשקעות בשטחים.

אני אומר לך, חבר הכנסת ויינשטיין: אתה יודע מה
השקפת עולמי, היא שונה לחלוטין משלכם: אבל אפילו
לדידכם אסור לעצור לרגע ולשאול, מה הם התועלת והנוק של
המדיניות הזאת? אסור לעצור ולשאול איזה מחיר חברתי, איזה
מחיר כלכלי משלמת מדינת ישראל?

ראובן ריבלין (הליכוד):

זה עניין פוליטי. אנחנו על העניין הפוליטי הזה נבחרנו.
שאלו את העם, הוא בחר. הוא בחר ליכוד, כי הליכוד ביקש
להתנחל ביהודה ובשומרון. מה זה "לשאול"?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אני רוצה לומר לחבר הכנסת ריבלין: כל פעם שאומרים
לליכוד — המדיניות שלכם לא צודקת, לא נכונה, מוליכה
לאסון, יש לכם תשובה אחת: העם בחר בנו, העם החליט.

רענן כהן (העבודה):

בגלל זה הם מפחדים ללכת לבחירות.

איפה דוד מגן, איפה משה קצב, איפה מאיר שטרית, כולם
ידידי, אבל איפה אתם כחזית המאבק החברתי על דמותה של
החברה הישראלית?

לכן, מכיוון שאין תשובה נשמעת, וזאת שנשמעת איננה
יכולה להתקבל, ראוי להביע לממשלה הזאת אי אמון.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, בפרס 1992 עומדת
בפני החברה הישראלית ברירה כפולה ומכופלת. יש בפנינו
שתי חלופות: חלופה אחת, להצטרף לעולם דמוקרטי ומשגשג,
שיש בו גם צדק חברתי והוא צועד לקראת סוף המאה ה-20
ככוח מולך דומיננטי בהיסטוריה, או לשקוע לתוך מעגל של
מחסור, מצוקה, התכחשות אינסופית עם העולם הערבי,
פערם הולכים וגדלים עם ידידנו במערב ובארצות-הברית
וחילופי האשמות פנימיות מי אשם בזה. זו הברירה. ואני
מוכרח לומר לכם: מפליא אותי באיזו קלות — הייתי אומר,
באיזו קלות דעת — ממשלת ישראל מתעלמת לחלוטין מן
הדילמה הזאת ומטייחת אותה בים של מלים חסרות משמעות:
לא רק מלים, מספרים חסרי משמעות.

רבותי חברי הכנסת, לא מזמן אישרנו באחד מהתהליכים
הפנומים — אם להשתמש כלשון המעטה — את חוק
התקציב. ובחוק התקציב הזה מופיעים, בתוך כיסוי הגירעון
הצפוי במשק, למעלה מ-6 מיליארדי שקל מימון באמצעות
אשראי בחוץ-לארץ, כמעט מחצית הגירעון. הרי אלו מספרים
חסרי משמעות. הרי ממשלת ישראל עושה כל אשר לאל ידה
כדי שהנתון הזה לא יתגשם, כדי שכל הכוחות יפעלו נגד
המגמה הזאת של חיזוק המשק הישראלי. של סיוע למשק
הישראלי במשימה האדירה שעומדת בפניו.

רבותי חברי הכנסת, אפשר לטייח את המציאות במלים,
אפשר להכניס לספר התקציב מספרים בדויים, אי אפשר
להתעלם מתנועת המספרים של המשק בארץ. מה היא תנועת
המספרים? לחברה הישראלית נוספו רכבות עולים
מברית-המועצות וממדינות אחרות, וכמורכן יש לנו, תודה
לא, ריבוי טבעי. האוכלוסייה גדלה בשנתיים האחרונות
ב-10% כמעט — נתון חסר תקדים, ואנחנו שמחים ומברכים
על כך. כן תרבה העלייה וכן יגדל היישוב בארץ. אבל באותו
עת קטנים המשאבים. זוהי תנועת המספרים, זה הפער הנפער
בין צרכים לבין אפשרויות, בין ביקושים לבין היצעים, בין יותר
אנשים במשק ופחות מקומות עבודה, בין יותר אנשים
שמחפשים עבודה ופחות השקעות במפעלים שיוצרים עבודה.
את זה אי אפשר לכסות.

אדוני השר מגן, שום תכסיס לא יכסה זאת. כדי להתגבר
על פער המספרים הזה אנחנו זקוקים להזרקה מסיבית של הון
למשק הישראלי, השקעה שהמשק הישראלי לא יכול לגייס
מתוכו, בשום פנים ואופן. לא. אם מקום עבודה בתעשייה
כינונית מחירו כמה עשרות אלפי דולרים ואם צריך להקים
קורת-גג לעולים, לבני הנוער הצעיר ולחסרי הדיוור, אתה מגיע
למספרים שהמשק הישראלי אינו יכול לגייס מתוכו. חד וחלק.
מה קורה כאשר מדינת ישראל, בשל המדיניות שממשלת
ישראל אימצה לעצמה, מרחיבה את הפער בינה לבין העולם
שאנו היא צריכה לעבוד ולהתפרנס ולקבל ממנו אשראי? מה
קורה? קורה דבר אחד בלתי נמנע: האבטלה גדלה; המצוקה,
לפי דוח הביטוח הלאומי, גדלה בצורה מדאיגה ביותר; ועמן
גדלים הפערים החברתיים.

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי־אמון לממשלה —

ראובן ריבלין (הליכוד):

מה אתם מסיתים נגד המתנחלים? תדברו על העוני.

רענן כהן (העבודה):

אין שום קשר בין השניים?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אין שום קשר לעניין של העוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ראובן ריבלין, אתה באת היום עם הרבה מרץ, אני רואה. תשאיר אותו — לאחר מכן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אני לא נותן לך.

רענן כהן (העבודה):

אתם לא יכולים לרמות את העם.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת רובינשטיין, הורדתי לך את זמן ההפרעות, אתה יכול להמשיך.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אני מודה לך מאוד, אדוני.

אני מוכרח לומר לחבר הכנסת ריבלין ולחבר הכנסת ויינשטיין: את הנימוק הזה אני לא מבין בכלל. כל פעם שמוכיחים לכם בעליל שאין צדק, שאין תבונה, שאין חוכמה במדיניות הממשלה, יש לכם תשובה אחת: העם החליט.

מיכאל בריזר (העבודה):

סגנית המזכיר אשמה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

רבותי, אי־אפשר, אני לא מספיק לסיים משפט אחד. אני מבקש לאפשר לי לסיים את התשובה לחבר הכנסת ריבלין.

כעת אני רוצה לומר לכם, שאם הנימוק הזה תופס, אפשר לסגור את הכנסת בין בחירות לבחירות. גמרנו, העם החליט פעם אחת בארבע שנים. אנחנו עומדים כאן על הדוכן כדי להסביר לציבור הבוחרים, בין השאר, שדרככם מוטעית, שהיא דרך אסון, שהיא דרך קטסטרופה, וכל מה שאתם יכולים לומר: הציבור שותף לנו במשגים האלה.

אני מקווה שהציבור יתפכח וגם תומכיהם יבינו לאן אתם מוליכים אותו. אבל אינך יכול — כל פעם שאני מעלה טיעון שמשכנע במספרים, באותיות ובמפתחים, שהדרך שלכם מוליכה להגברת המצוקה החברתית, להגברת הפערים, להתרוששותה של החברה הישראלית, אתה אומר: העם טועה יחד אתי. אתם הייתם פעם באופוזיציה. אז מה? האם לא ניסיתם לשכנע בצדקת דרככם? האם אמרתם: העם הצביע מפא"י, ומשום כך אין לנו מה לומר? לכן, בבקשה מכם.

על כל פנים, אני רוצה לומר לחבר הכנסת ויינשטיין דבר אחד. אני כהחלט שמח על הצד החיובי — נוצרו מקומות עבודה, מקומות פרנסה; כהחלט. ואני חושב שגם נעשו דברים חשובים. אבל, רבותי, יש לנו אתגר אדיר ויש לנו סכנה איומה. האתגר האדיר הוא שאנחנו יכולים גם לקלוט מיליון עולים וגם להפוך את ישראל למדינה משגשגת וצודקת. זה האתגר שלנו. ומה הסכנה? את הסכנה הרי אתם מתחילים לראות בתוך הביטוח הלאומי. הרי כשאין מקורות וכאשר נותנים עדיפות

כזאת לשטחים ולהתנחלויות, זו תוצאה ממש מוכתבת. אין יש מאין. מתי יש יש מאין בכלכלה? רק כאשר השקעה מניבה תוצרת. ההשקעה שמניבה תוצרת צריכה להיות חיווק ביחסים הבין־לאומיים של ישראל, השתלבות יתר בשוק האירופי האחד, קבלת הערבויות מממשלת ארצות־הברית. זה ברור לכולם, ואז באה הממשלה, ואני כבר לא אומר מי אחראי למדיניותה, וביד אחת מהפכת והורסת את מה שמבקשת היד השנייה לעשות.

אתם הולכים למדיניות שבה הסיכוי של מדינת ישראל להתחזק ולקבל סיוע כלכלי הולך ופוחת מיום ליום, מדיניות שמכעסה גם את ידידנו, מדיניות שאין בה גם לא תוס־לב ולא אמירת אמת.

רבותי, רק לאחרונה היו כאן ידידים שלנו בקונגרס, בסנט ובכית־הנבחרים, נפגשו אתכם, אדוני השר מגן, עם ראש הממשלה ועם נציגיהם, ואמרו לכם: מה שאתם עושים בעניין ההתנחלויות מכעיס את הממשל האמריקני ואת הקונגרס במידה שאין לה תקדים בהיסטוריה של יחסי ישראל — ארצות־הברית. האם אפשר להתעלם מכך שיש כאן יותר מחשד של הונאה? הרי היה מכתב מסוים ששלח שר החוץ — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רובינשטיין, עם התוספת שנחתי לך, ומגן חם. אבל בכל ההפרעות, חבר הכנסת לנדאו כל הזמן הרים יד כדי לשאול שאלה בצורה מסודרת. אם תסכים, אפשר לו לשאול. חבר הכנסת לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת רובינשטיין, אם במקום לבנות אותן אלפי יחידות דיור ביהודה ובשומרון היו בונים אותן בגליל ובנגב, היה הדבר הזה מקובל עליך?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

בהחלט. אני חושב שצריך לבנות יחידות דיור במקומות שתורמים לתעסוקה, לכלכלה, ואינם הורסים את האפשרות שישראל תגשים את החזון הזה שדיברתי עליו, של השתלבות במשק העולמי ושל קבלת סיוע מסיבי מארצות־הברית ומידידותנו האחרות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת אלי דיין, ההערות שלכם על ההתנחלויות יובילו אותנו לומר בכל מקום, שקיבוץ אחד קיבל מה שקיבלו — — —

אלי דיין (העבודה):

הקיבוצים בנו את המדינה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — —

אברהם שוחט (העבודה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת ויינשטיין קרא קריאות כיניים, אתם עניתם בריבית דריבית. מספיק. רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון. בבקשה.

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

אפשרי, חברי הכנסת, דבר כזה אפשרי רק במדינה מרושעת, שהממשלה בה מושחתת, שלשרים שלה אין לב, שלב שריה, לב כל הפקידות שבה, לב מנהיגיה אטום. על כל הרושע והרשעות שעולים מתוך הנתונים המחרדים האלה יגיב שר האוצר בתגובה שקרית וצבועה, והוא אומר בחוצפה, שאין קו עוני כזה ואין רעב בישראל.

השאלה התיאורטית, האם יש רעב בישראל או לא, השאלה שמגלגלים כאן כל כך הרבה, השאלה הזאת, חברי הכנסת, מתנפצת מול המציאות האכזרית של ילדים המגיעים רעבים לבית-הספר: לא פחות ולא יותר, רעבים.

היום מתפרסמות בעיתון "דריעות אחרונות" עדויות של מורות על כך שילדים באים לבית-הספר רעבים. ילדים אחרים לא באו לבית-ספר בגלל חוסר כסף לנסיעות באוטובוס. ילדים אחרים עובדים כלילות, בניגוד לחוק, כדי לממן טיולים, ולפעמים כדי לממן אוכל.

על כן, אין מקום להתווכח כאן על קו העוני. צריך לרדת לאור-יהודה ולבקש סליחה ומחילה מאותם ילדים שבאים לבית-הספר רעבים: איך אמרו אנשים — עם ריח כפה, צריך לבקש מהם סליחה. שר האוצר ושר החינוך, וכל הממשלה, נכשלו כישלון חרוץ, ולא הצליחו לסדר לילדים האלה סנדביץ' לבית-הספר.

כשעה שאנחנו עוסקים כאן בשינוי שיטת הממשל, נאבקים ואוכלים זה את זה על כל אות וסעיף בחוק, באותה שעה חוזרים ילדים מבית-הספר רעבים הביתה. מה מעניין אותם החוק הזה שאנחנו נדון בו עור מעט, ואולי ימשך הדיון עד לשעות הקטנות של הלילה? בנושא העוני נותנים לכל סיעה חמש דקות, מגבילים אותנו, אבל בנושא של בחירת ראש הממשלה, יכולים אנשים לעמוד פה שעתיים-שלוש שעות ולנמק הסתייגויות. אנחנו נדמים פה על הכיסאות ולא מכינים למה הסתבת הזאת, מה רוצים בעצם מאתנו. ולהקריש לנושא העוני דיון של שעה, שעתיים, חלילה וחס, חבל, על זמנו של הבית הזה.

חברי הכנסת, אותם ילדים רעבים שחוזרים הביתה מבית-הספר, אחרי שלא אכלו ארוחת עשר, הם גם לא אוכלים ארוחת צהריים, ואיני בטוח שיש להם חשמל. לחלק מהם גם אין חשמל בבית, למה? כי לא שילמו את החשבון. ומה התשובה שאנחנו נקבל כאן היום מנציג הממשלה? איזו תשובה חיתנו לנו, רבותי, חברי הממשלה? תספרו לנו על תשלומי ההעברה? תספרו לנו שהמצב לא כל כך גרוע? שיש גם דברים טובים? איך אמר חבר הכנסת הלפרט? יש חצי כוס מלאה וחצי כוס ריקה. אני אומר לך, סגן השר הלפרט, כשאני צמא אני מעדיף את חצי הכוס המלאה, תיקח אתה את חצי הכוס הריקה ותשתה אותה. נראה איך אנחנו שנינו נדוה את צימאוננו.

אדוני היושב-ראש, זו הממשלה הרעה ביותר לעניים, האכזרית ביותר והרמאית ביותר, זאת הממשלה ששודרת את העניים ומרמה אותם, בוכה ומייללת שאין תקציב, אין תקציב, אין תקציב. חברי הכנסת, אני אומר לכם: יש תקציב. תאמינו לי, אני אומר לכם שמרמס את העם. אין שום בעיה של תקציב. יש תקציב כשפע. לוקחים את התקציב הזה לאן? לאן לוקחים אותו? גוזלים אותו קודם כול מהסנדביצים של הילדים מאורי-יהודה, שבאים רעבים לכיתה, מילדים בירוחם, בדימונה, בעיירות פיתוח ובשכונות עוני. שודדים את הכסף מהילדים שמכינים שיעורי בית על הרצפה. למי נותנים את הכסף? לכבישים רחבים, עוקפי הריחבון, ובונים קוטג'ים ווילות בהרי-שומרון.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר האוצר, בהופעה האחרונה שלו בטלוויזיה, אם אתם זוכרים, הכחיש בכלל את כל העניין של העוני ועשה בדיחה מכל הנושא של קו העוני. אני מודה ומתוודה בפניכם, חברי הכנסת, שכאשר ראיתי את שר האוצר יצחק מודעי בטלוויזיה, אני אומר לכם כשפתו של העם, או אם תרצו בשפתם של העניים, הדם עלה לי לראש. חברי הכנסת, אילו יכולתי למשוך את מודעי מתוך המרקע, לחלוש אותו מהאוזן, לקחת אותו ביד ולהביא אותו לטייל ברחבי מדינת ישראל, הייתי עושה זאת, כדי שיראה את העוני, שישמע את העניים עצמם, שיעזו לומר להם יש כפנים שאין בישראל עוני ואין בישראל עניים.

הוא עצמו, חברי הכנסת, איננו עני. גם השכנים שלו אינם עניים. הוא גר ב"מגדל העיר", ליד בניין העירייה כתל-אביב; הרבה דשא, סגור ומסוגר, גם כריכת שחייה מחוממת על הגג.

רענן כהן (העבודה):

... ביקרת שם?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

הוא גר קרוב לאלוהים, מבסטו, אין לו בעיה עם זה. כדאי להזכיר כאן, חברי הכנסת, ששר האוצר נכנס לדירת הפאר שלו באמצעות הנחה במחיר הדירה, שהסתכמה ב־200,000 דולר; אם אני טועה, רק ב־150,000 דולר, ואולי אני טועה ומדובר בכלל ב־250,000 דולר. אדוני היושב-ראש, הנחה במחיר בסכום של מאות אלפי דולרים היא שוחד, פשוטו כמשמעו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, שר האוצר איננו פה. הוא לא יכול להגיע.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

כן, הוא החליט להתחמק מהדיון הזה, אדוני. הוא היה צריך לבוא לכאן, לשבת ולשמע את הטענות ולהשיב עליהם, ולא לשלוח את השר מגן. לא שאני לא מכבד את השר מגן, אדרבה, אבל תמיד השיטה היא לנגח איש שיצא משכונת עוני, שבא ומדבר על העוני, בעזרת איש שיצא גם הוא משכונת עוני וירבר נגד העוני.

אני חוזר ואומר, חברי הכנסת, כדי שאחרון העניים ישמע את הדברים: שר האוצר, שר בכיר בממשלה, קיבל שוחד ענקי, ואיש מחוקרי המשטרה אינו נוקף אצבע כדי לחקור אותו ולהאשים אותו. כנראה כל חוקרי המשטרה עסוקים בשנים האחרונות בשר אחר ובסכומים הרבה יותר קטנים.

כולם מתקפים עכשיו את קו העוני. קו העוני נהיה איב הציבור מספר אחת. ושר האוצר לא אוהב את קו העוני. אבל הבעיה שלנו היא, ששר האוצר לא אוהב את העניים. חברי הכנסת, הנתונים המזעזעים ברוח הביטוח הלאומי אינם מטרידים את שר האוצר. ניקח לדוגמה את העובדה המדהימה, ששישה עשירונים במדינה משתכרים 4% פחות מהעשירון העליון. פירושו של דבר, אדוני היושב-ראש, ש־60% מהאוכלוסייה מרוויחים פחות מ־10% שנמצאים למעלה.

נניח, למשל, לצורך הדיון, ששר האוצר נמצא בעשירון העליון. אני חושב, שזה טבעי שאנשי העשירון העליון לא אוהבים שמזכירים להם שיש עניים בישראל. כל אחד מאלה — חברי הכנסת, תקשיבו, תושבי מדינת ישראל, תקשיבו — כל אחד מהעשירון העליון מרוויח כמו 55 אנשים ביחד מהעשירונים הנמוכים. האם יש סיבה הגיונית אחת, אדוני היושב-ראש, לזה שאיש אחד מרוויח כמו 55 אנשים? דבר כזה

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

כאן המקום לציין, כי קו העוני מחושב בישראל על-פי שיטה מקובלת ומוסכמת במדינות רבות במערב, ומשקף רמת הכנסה החורגת בצורה משמעותית מרמת ההכנסה האופיינית למרבית האוכלוסייה. על-פי הגדרתו הפורמלית, משקף קו העוני רמת הכנסה השווה ל-50% מההכנסה החציונית הפנויה למבוגר סטנדרטי, וקו העוני למשפחה משתנה בהתאם לגודל המשפחה או למספר המבוגרים במשפחה.

צריך להיזהר מזיהוי קו העוני כרמה של סף רעב. משפחה מצויה ברמת קו העוני או מתחתיו סובלת בהחלט ממצוקה כלכלית, אך לא בהכרח מחרפת רעב. הממצאים על העוני בישראל אינם קלים כלל ועיקר. משפחות המצויות מתחת לקו העוני או בסביבתו סובלות ממצוקה כלכלית אמיחה. אדם בודד שנאלץ לחיות מסכום של 644 שקל לחודש, או אפילו משפחה עם שני ילדים שהכנסתה הכוללת היא ברמת קו העוני, 1,645 שקל, מתקשה להתמודד עם הצרכים הבסיסיים והמינימליים הדרושים לקיומה: מזון, לבוש, חינוך, תרבות, החזקת הבית וכיוצא בזה. לא כל שכן משפחות שאינן מגיעות גם לרמה זו ומצויות מתחת לקו העוני.

ממשלת ישראל רואה את ההתמודדות עם תופעת העוני והמצוקה כיעד עליון וחשוב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היא לא קיימה דיון אפילו.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
חבר הכנסת רן כהן, אני מייד אפרט גם את מערכת הדיונים וגם את ההישגים, אם אפשר, על רקע המצב הכואב הזה, להצביע עליהם כעל הישגים, וגם על מה שכולנו ביחד עוד צריכים לעשות.

חרף הקשיים הכלכליים יכול אני לומר, כי איננו חוסכים כל מאמץ במגמה להשיג יעד זה, ולעיתים אנו אף רואים ברכה מסוימת בעמלנו.

אוכלוסיית הקשישים, למשל, חבר הכנסת רן כהן, המונה כיום קרוב ל-500,000 נפש, חולצה ברובה המכריע ממעגל העוני בזכות קצבאות הביטוח הלאומי.

אורה נמיר (העבודה):
אדוני היושב-ראש, אפשר להעיר הערה?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אומר במאמר מוסגר, אם תרשה לי, בוויכוח בין נציגי הסיעות לבין נציגי הממשלה, אנוכי, יש עניין לא כל-כך טבעי. אני מצביע על כמה תופעות שבתיקונן — ברישום ההצלחות של הכנסת והממשלה כאחת שותפים גם אנשי אופוזיציה ביוזמות פרטיות, ואני לא מתבייש לברך את החברים, חברי הלובי החברתי בכנסת, על התרומה שלהם ועל ההישגים שלהם. אבל היו הישגים.

תחולת העוני בקרב אוכלוסייה זו, על-פי הכנסותיה הכלכליות, היתה בשנת 1990 כ-66%, והיא ירדה לכדי 10.5% בלבד בזכות קצבת הזיקנה של הביטוח הלאומי. דהיינו, כ-85% מכלל אוכלוסיית הקשישים חולצה ממעגל העוני באמצעות תשלומי ההעברה.

אורה נמיר (העבודה):
זה פשוט לא נכון.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אני מאזן עכשיו את התמונה.

עם כל הביקורת שיש בציבור על הממשלות בשנות ה-70, ועם כל השנאה שיש בעם נגד שלטון המערך שהיה אז, אסור לשכוח שהפערים לא היו כאלה מעולם; לא היו כאלה בישראל. אפילו בתקופת "הפנתרים" לא היה פער כזה בהכנסות בין עניים לעשירים. זו עובדה, ובה מפלגת העבודה יכולה אולי להשתבח. בתקופת "הפנתרים", חברי הכנסת, היה עוני, אבל היה פער קטן יותר. איפה השוויון שהליכוד הבטיח לעם? מה זה, הליכוד עלה לשלטון כדי לעשות את העניים עניים יותר? לרושש אותם, ולנפח את הכיסים של העשירים? בשביל זה עליתם לשלטון? זו התשובה שלכם לעם בישראל?

איך אמר לי חבר כנסת מהליכוד: מה, רק בישראל יש עניים? בכל העולם יש עניים. זה נכון, חברי הכנסת, אבל לעניים היום אין למעשה כתובת, אפילו לא מכירים בקיומם.

לכן, אדוני היושב-ראש, אנחנו מציעים היום, בשם כל אותם עניים בישראל, להעביר את ממשלת הודון הזאת מן הארץ ומביעים אי-אמון בממשלה הזאת. תודה.

היור' ד' שילנסקי:
תודה רבה לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. ישיב השר דוד מגן, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, קשה לדבר על תופעת העוני בישראל בשלוות נפש. אך נוכח הדברים שנאמרו כאן על-ידי נציגי ארבע סיעות אני אבקש, בזמן הקצר שהוקצב לי, לנסות ולהעמיד את הדברים על דיוקם, כדי שכולנו, כבואנו לדון בבעיה כאובה זאת, נדע לבדוק את הדברים בפרופורציות הנכונות, במגמה לעבד לקחים ולחקן.

בימים אלה ראתה אור הסקירה השנתית של המוסד לביטוח לאומי על-אודות ממדי העוני במדינת ישראל בשנת 1990, תוך הדגשת הפערים הכלכליים בקרב תושבי המדינה וכן התפתחות תשלומי ההעברה ותרומתם לצמצום האי-שוויון בחלוקת ההכנסות כמשק. פרסום נתונים אלה מעורר, בדרך הטבע, עניין ציבורי.

ממשלת ישראל שוקדת על פרסום נתוני אמת, תוך נכונות לעמוד בפני כל ביקורת, ונכונות זאת היא ביטוי לחוסן החברתי של המדינה.

הממצאים מחייבים אותנו תמיד לבחון את המדיניות החברתית, להעריך את תוצאותיה ולחולל שינויים במערכות, כפי שקרה לנו לא אחת בשנים האחרונות.

הנתונים על ממדי העוני בשנת 1990 מצביעים על התרחבות מסוימת בממדי העוני בישראל בהשוואה לשנת 1989. אחוז המשפחות העניות מתוך כלל המשפחות העירוניות, השכירות והלא-עובדות, עמד בשנת 1990 על 14.3%, שהם כ-140,000 משפחות, לאחר תשלומי גמלאות וניכוי מס. תחולת העוני בשנת 1989, כזכור, היתה נמוכה יותר והסתכמה ב-12.8% מכלל המשפחות. מספר הנפשות שחיו במשפחות העניות בשנת 1990 עמד, כפי שביטאנו זאת בסקירה של המוסד לביטוח לאומי, על כ-540,000 נפש, בהם כרבע מיליון ילדים. תרומת תשלומי ההעברה והמסים לצמצום ממדי העוני בשנת 1990 היתה רבה. 58% מכלל המשפחות הוצאו ממעגל העוני בזכותם. אלמלא תשלומי ההעברה והמסים היתה תחולת העוני בקרב המשפחות בישראל גבוהה בהרבה, אדוני היושב-ראש, כ-34%, והוא הדין גם לגבי הנפשות והילדים העניים.

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אני אתייחס לשאלות.

אם בתנאים אלה הצלחנו למנוע החרפה דרסטית של ממדי העוני, הרי זה הישג. לא די בו, אבל צריך להצביע עליו גם כעל הישג.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, תסלח לי, מאחר שאני מתחלף, חברת הכנסת אורה נמיר כל הזמן הרימה יד ובצורה מנומסת ביקשה לקרוא קריאת ביניים. אם אתה מסכים, אבקשך בסוף דברייך לאפשר לה לקרוא קריאת ביניים.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. השר מסכים שבסוף דבריו תקראי קריאת ביניים.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

במהלך השנתיים האחרונות הושלמה הפעלתו של חוק ביטוח סיעוד. המקנה כיום לכ-32,000 קשישים חולים ומוגבלים שירותי סיעוד סדירים ושוטפים.

ממש בעצם הימים הללו חל תיקון חשוב בנוסחת חישוב השכר הממוצע כמשמעותו על-פי חוק הביטוח הלאומי, והוא נועד לשמור על רמתן הריאלית של הקצבאות, שחשיבותן לצמצום ממדי העוני עצומה, כפי שהצגתי קודם. הישג זה הוא פרי מאבק קשה וממושך גם של המוסד לביטוח הלאומי, בראשות סגן השר הלפרט והמנכ"ל מרדכי צפורי, בעקבות הפגיעה הקשה שעלולה היתה להיגרם לגמלאים, ובשל הסכם תוספת היוקר שנחתם באמצע שנת 1991.

עם זאת, אין אנחנו מתכוונים לנוח על זרי הדפנה. אנו סבורים שיש עוד לעשות רבות כדי להבטיח קיום נאות והוגן לאוכלוסיית ישראל. ביטול קצבאות הילד הראשון והשני למשפחות בעלות הכנסה בינונית מגביר בהחלט את המצוקה בקרב משפחות עם ילדים, ואני הצבעתי על מגמות הממשלה לדון בנושא הזה.

הממשלה, אשר החליטה בעבר על ביטול קצבאות הילד הראשון והשני, היתה מודעת להשפעה שלילית, כנראה, אך היא נאלצה, כפי שנמסר לי, לעשות זאת בשל מצוקתו הכלכלית של המשק, ומתוך רצון כן ואמיתי להבראתו, והיא קבעה כי המגבלות הללו תהיינה לזמן קצוב.

המפתח להצלחה במלחמה בעוני טמון ביכולתה של החברה להתמודד עם האבטלה הגדולה. כ-11% מכלל כוח העבודה במשק איננו מועסק כיום, והשיעור עוד עלול לגדול בעתיד. נכון אומנם שבשנה האחרונה נוספו קרוב ל-100,000 עובדים, ואני מקווה כי בשנת התקציב 1992, שנפתחה זה עתה, נצליח ביחד להביא ליצירת מקומות עבודה בהיקף של 150,000 נוספים, והייתי אומר שזה גידול של פיר-שבעה מכפי שהיינו רגילים לו בשנים קודמות.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להפנות את תשומת-לב מגישי ההצעות, במיוחד חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת צבן וחבר הכנסת צ'רלי ביטון — אתם הצבעתם על התופעה הזאת. בימים הללו פרסם מכון מחקר עצמאי באופן אובייקטיבי, "המרכז לחקר המדיניות החברתית בישראל", בהנהלתו של ד"ר ישראל כ"ץ, שר העבודה והרווחה לשעבר, את המסמך האובייקטיבי, האמון על בחינה ומחקר מעמיקים של תמונת

לא כן הדבר כמשפחות עם ילדים. תרומתם של תשלומי ההעברה במסים להדברת העוני בקרבן קטנה בהרבה, והיא מגיעה כדי 30% בלבד. אנו סבורים שביטול קצבאות הילדים למשפחות בעלות הכנסה בינונית ומטה פגע בצורה ניכרת במשפחות עם ילדים בישראל, ובקרב נצטרך למצוא כלים חדשים ומשאבים מיוחדים לתיקון התופעה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
תחזיר את הקצבאות.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

ובשונה ממה שעלול היה להשתמע מטענות של חברי כנסת שדברו כאן וניסו להטיח את האשמה בתנועה פוליטית מסוימת ובמפלגה מסוימת, גם אם אני יודע ששחיקת קצבאות הילדים היתה בתקופת ממשלה אחרת, שבה מנהיג המפלגה שלך כיהן בתפקיד שר האוצר, אני לא רוצה להפוך את הדין הזה לפולמוס בין-סיעתי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
למה?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני חושב שצריך להיכנס לעומקה של הבעיה, לאתר את הבעיות — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני השר, אתם הכתחתם לאוכלוסייה שוויון, אתם אלה שהובלתם למאבק לאחר — — — אנחנו רוצים שוויון האוכלוסייה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

חבר הכנסת יאיר צבן, שוויון זה הדגל שלכם — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

הוא מתכוון לשוויון חברתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, כולם קראו כבר קריאות ביניים, ועכשיו השר ימשיך.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, ממצאי הסקירה השנתית מדגישים ביתר-שאת את השפעותיה השליליות והאכזריות של האבטלה בשיבוש אורחות חיינו. כי 56% מכלל המשפחות המובטלות בגיל העבודה מצויות מתחת לקו העוני. דהיינו, כל משפחה מובטלת שנייה היא גם ענייה. יתירה מזאת, גם תרומת מערכת תשלומי ההעברה לצמצום ממדי העוני בקרב אוכלוסייה זו איננה גבוהה. רק שליש ממשפחות אלה נחלצו ממעגל העוני בגין תשלומי הגמלאות.

הנתונים שהוצגו כאן מצביעים על מצב קשה. עם זאת, אין להקל ראש בהישגים של מערכת הביטחון הסוציאלי לצמצום התופעה. חרף המצב הכספי הקשה, ולמרות העובדה שבמהלך השנתיים האחרונות הגיעו, ברוך השם, לישראל כ-400,000 עולים חדשים, הדורשים משאבים עצומים לקליטתם בתחום הדיור, החינוך, התעסוקה והבטחת הקיום, אדוני היושב-ראש, אני רוצה שתדע, שעולה חדש שמגיע לארץ, כבר ביום השלישי מקבל קצבת זיקנה, אם הוא קשיש. אם למשפחה יש ילדים, כבר ביום השלישי לעלייתם לארץ הם מקבלים קצבאות ילדים.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני השר — — —

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום. מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

המצב החברתי-הכלכלי בישראל. בפרק המרכזי, שכותרתו "הוצאות הממשלה על שירותים חברתיים, 1990 — 1991", כתוב, ואני מצטט לא מסמך ממשלתי ולא ממסמך של הביטוח לאומי — — —

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אחר-כך נאמר לך מה הוא אמר לנו הבוקר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הבוקר הוא היה בוועדה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני יכול לומר לך מה אני משוחח אתו. לי היתה סבלנות לשמוע אתכם. כפי שאתם יודעים, הוא אובייקטיבי, אינו שייך לממשלה, והוא יודע מה שהוא אומר, בוודאי מה שהוא כותב. אדוני היושב-ראש, כך הוא כותב: "הממשלה הקדישה בשנת 1991 לשירותים החברתיים כמעט מחצית (48%) מכלל משאביה הפנויים, דהיינו — בניכוי החזר החוב. לשם השוואה, בראשית שנות ה-80 היה נתח ההוצאה החברתית פחות משליש (30%-32%) מהתקציב הפנוי. בהגדרת השירותים החברתיים הממשלתיים אנו כוללים את פעולת משרדי הממשלה בתחומים החברתיים וכן את קצבות הביטוח הלאומי, שהן מהמרכיבים החשובים ביותר של מערכת הרווחה הממלכתית. תחומי הפעולה הגדולים במישור החברתי הם: חינוך ובריאות וכן קצבות זיקנה וילדים. תחומים משניים מבחינת ההיקף הכספי היו עד לאחרונה תחומי הקליטה, הדיור, התעסוקה והשירותים האישיים."

חברי הכנסת, עוד נאמר בפרק הזה, ואני ממשיך לצטט: "גידול ההוצאה החברתית מרמה של 30%-32% לרמה של 48% לא נוקף כולו לחשבון גל העלייה. הנתונים מראים, כי במחצית השנייה של שנות ה-80 היתה האצה במשקל הוצאות החברה בתקציב, והוא הגיע ב-1988, היינו עוד לפני התחלת העלייה מברית-המועצות, לכדי 38%. הגידול האמור מייצג לא רק שינוי בהתפלגות באחוזים של הוצאות הממשלה אלא גם הגדלה יראלית כמונחים מוחלטים של הוצאות הרווחה. אולם הגדלה זו באה בעיקר כדי לפצות באופן חלקי על שחיקה בהוצאה החברתית שהתרחשה עד אמצע שנות ה-80, ועל גידול האוכלוסייה המשוות. תוספת האוכלוסייה בין 1980 ל-1989 היתה בשיעור של 17%, והתוספת בתקציב החברתי היתה 19%. במונחים של הוצאה לנפש, ההוצאה החברתית של סוף שנות ה-80 דומה אפוא לזו שבראשיתן."

אינני מצטט דברים אלה בניסיון לייפות את המציאות, אלא מול הדברים הנאמרים ונכתבים בנושא מוטב לראות את הנתונים, שגם כך הם גרועים ממה שהיינו רוצים לראות, ואת התמונה כפי שמציג אותה מוסד אובייקטיבי, שכחן את הנתונים לעומקם.

אדוני היושב-ראש, אמרתי שאינני רוצה להיגרר לאווירה של פולמוס בין-סיעתי ובין הקואליציה לאופוזיציה. אבל יש כאן כמה תופעות, שראוי להתייחס אליהן בכמה דקדוקי עניות. הממשלה באה ביוזמתה זו השנה ה-11 ברציפות, באמצעות המוסד לביטוח לאומי — אני אפילו יכול לתאר בפירוט: סגן השר הממונה על המוסד לביטוח לאומי, מר הלפרט, קורא לחקשורת ולעיתונות ומניח בצורה אמיצה דין-וחשבון שנתי המדבר על קו העוני בישראל. אין כאן ולא היתה כאן תופעה, שאיזה חבר כנסת, או איזו סיעה נתקלה בתופעה כלשהי בשטח או בנתון עולם כלשהו שהממשלה ניסתה להסתיר, ומסתערת חזיתית על הממשלה ומשלבת אידיאולוגיה מדינית עם מאמץ למצוא פתרונות חברתיים למצוקות חברתיות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו חובתה על-פי חוק.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני מדגיש, הממשלה היא זו שבאה והציגה בפני התקשורת ובפני הציבור כולו את הנתונים.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

לפני שהכנסת תיגש להצבעה להביע אמון או אי-אמון לממשלה, ראוי לזכור שאומנם ארבע סיעות הגישו הצעת אי-אמון, וארבע הסיעות הללו כלולות רק 11 חברי כנסת. לא לחינם, אדוני היושב-ראש, האופוזיציה הראשית נמנעה מלהגיש הצעת אי-אמון לממשלה בנושא הזה, ולא ארחיב.

אריה אליאב (העבודה):

עוד נגיש.

היו"ר ח' קופמן:

השר מגן, הסיעה הזאת יושבה בשקט, במנוחה, ועכשיו אתה יצאת נגדה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, אתה צודק.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

היו"ר ח' קופמן:

חברי הכנסת, יש לנו עוד יום ארוך, ליל שימורים ארוך. אני מציע לשמור על הרווחות לשעות הלילה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני מבקש שחברי הכנסת גם ידעו להבדיל בין קו העוני לעוני עצמו. קו העוני אינו אלא קו סטטיסטי, והעוני, לצערנו הרב, הוא רב-תחומי. הוא כולל את בעיית ההכנסה הנמוכה של המשפחות, את בעיית שירותי החינוך הנמוכים, את הבעיות בתרבות, את בעיות הדיור והבעיות האחרות.

בכלל, חברי הכנסת, אני מציע, דיברנו כאן על מספרים וסטטיסטיקות, וכשאנחנו מדברים בנושא העוני הייתי מציע להתעלם מהמספרים ולהתייחס לכל ספרה, לכל מספר ולכל משפחה המצויה מתחת לקו העוני כאילו היתה עולם ומלואו.

הזכרתי, אדוני היושב-ראש, שהמסורת של פרסום הסקירה השנתית של המוסד לביטוח לאומי היא מסורת שנפתחה אך לפני 11 שנים, ולא צריך להזכיר, שהיתה זו ממשלה הנשענת בערך מבחינה מפלגתית על אותו הרכב שעליו היא נשענת היום. הצגנו כאן שני מסמכים: מסמך אחד המצביע על העוני במלוא חריפותו. מסמך זה בא מטעם הממשלה, מטעם המוסד לביטוח לאומי, שעלול היה להיות חשוד כגוף סובייקטיבי. והרשימי לעצמי לצטט מסמך אובייקטיבי החתום על-ידי ד"ר ישראל כ"ץ, שנותן ציון לשבח לממשלה על פעילותה בנושא ב-11 השנים האחרונות, ואני ממשיך ואומר באותה נשימה, שאני וכולנו עדיין לא מרוצים מהציונים הללו. חייבים להמשיך ולהתאמץ בנושא הזה.

הצעה אחרונה, חברי הכנסת, גם אם אנחנו מצויים בשנת בחירות, גם אם מועד הבחירות ממשמש ובא, הייתי מציע

חוברת ט"ו, ישיבה ש"ע

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא על דעת הממשלה. עם כל הכבוד, הבעת את דעתך.
הממשלה הזאת — — —

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת רן כהן, דיברת. שמור על כוחותיך.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

כדי למנוע ספק מחבר הכנסת ד"ר רענן כהן, אני מציע לדחות את הצעות האי-אמון.

היו"ר ח' קופמן:

לזה קוראים הצבעת מגן. הוא לא רוצה שחש וחלילה יפזרו את הכנסת. יש מכסי מגן ויש הצבעת מגן.

אני מזמין את חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, בבקשה. הדיון הוא במסגרת הודעות סיעות, חמש דקות לכל סיעה.

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אדוני השר, אני רוצה לעשות לך קצת נחת. בניגוד לאחרים, לי אין טענות לממשלה שלך. כאמת, זו ממשלה שיצאה עם פלטפורמה ברורה, דיברה על ארץ-ישראל השלמה, שמה את הנושא בראש מעייניה, שמה שם את כל התקציבים האפשריים, נתנה לזה עדיפות מרבית. מבחינה זאת, אתם קיימתם מה שהבטחתם לבוחר שלכם.

אליקים העצני (התחיה):

בסדרם מעשה טוב הוא פשע.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת העצני.

אליקים העצני (התחיה):

לא צריך היה ללכת לחניטה — — —

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת העצני, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אליקים העצני (התחיה):

בקשו סליחה שהלכתם לחניטה.

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

אני שמח מאוד על התגובה של חבר הכנסת העצני. זה רק מחזק את אשר אמרתי.

אליקים העצני (התחיה):

אליהו בן-מנחם (העבודה):

זאת אוכלוסיית השמנת.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת בן-מנחם, אתה מפריע לחבר סיעתך.

אליקים העצני (התחיה):

לחבר הכנסת צירלי ביטון יש מכונת יותר מפוארת מאשר לי. אני לא מקבל מכונת, כולכם מקבלים מכונות.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת העצני, אני קורא לך בפעם השנייה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אתם רוכבים על העוני.

אליקים העצני (התחיה):

לחברי הכנסת מכל הסיעות: אל נא נהפוך את העוני לקרדום להפוך בו, כי הקרדום הזה עלול להפוך מהר מאוד לכומרנג. השיטה שעלולה להשתרש, של הסתת קבוצת אוכלוסין אחת בקבוצת אוכלוסין אחרת, של שיסוי התיישבות אחת בהתיישבות אחרת, עלולה לפגוע בחברה, במערכת הפוליטית — — —

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

את זה אתם עושים.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

— — — ולא רק שהיא לא תביא מזור ומרפא לבעיית העוני, היא עוד עלולה להחריף אותו.

היו"ר ח' קופמן:

בטרם תסיים, חברת הכנסת אורה נמיר ביקשה קריאת ביניים ברשות.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני השר, אתם יצרתם את המצב הזה של עימות בין שני חלקי האוכלוסייה.

היו"ר ח' קופמן:

בטרם תדבר חברת הכנסת נמיר, חבר הכנסת גור מבקש לדעת, האם אתה מקבל את הצעת האי-אמון או לא. הוא חושש שתקבל אותה. אין חשש, הוא לא יפחיד אתכם. השר מגן הבטיח להגן עליכם ולא להפחיד אתכם היום.

חברת הכנסת אורה נמיר, בבקשה.

אורה נמיר (העבודה):

אדוני השר, אני חושבת שאתה הוטעית לגבי נתון אחד שמתחילתם לאוכלוסיית הקשישים. הבוקר היה דיון בוועדת העבודה והרווחה על הסקירה. יש היום, לפי נתוני המוסד לביטוח לאומי, 166,000 קשישים שחיים רק על קצבת המוסד לביטוח לאומי. הקצבה יחד עם הבטחת הכנסה, עד הרווח האחרון — על-פי הרווח האחרון, היא עלתה קצת — היתה 688 ש"ח לחודש. פירושו של דבר, שכל הקבוצה הזאת, שהיא כמעט שליש מכל החיים מתחת לקו העוני, על-פי אותה סקירה, היא זקנים שחיים מתחת לקו העוני. כולנו היינו שמחים לו היה חל שיפור כלשהו במצבם של הקשישים. אבל רציתי להסב את תשומת לבך לכך, שלאחר אוכלוסיית הילדים, האוכלוסייה השנייה בגודלה הנמצאת במצוקה הכלכלית הקשה ביותר ולא נעשתה פריצת דרך לגביה היא דווקא אוכלוסיית הקשישים.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, אין לי יכוח עם חברת הכנסת אורה נמיר. כל אשר ניסיתי לבטא בהפרדה בין אוכלוסיית הקשישים ובין אוכלוסיית הילדים היה, שכעור בנושא הקשישים, הרבה בזכות חוק הסיעוד, הצלחנו לטפל ב-32,000 קשישים ולתת מענה חלקי, הרי בנושא הילדים היתה שחיקה אמיתית בקצבאות, ובנושא הזה לא נוכל להצביע על הישגים. אני מקווה שהכנסת — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, יש 100,000 — — —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אמרתי דברים מפורשים. חבר הכנסת רן כהן, בנושא קצבת הילדים אמרתי דברים מפורשים, ואמרתי זאת על דעת הממשלה.

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת העצני.

אליקים העצני (התחיה):

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת העצני, אני קורא לך בפעם השנייה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

כדי להרגיע את חבר הכנסת העצני, אני חוזר ואומר: תירגע, אני לא בא בטענות לממשלה הזאת. זאת ממשלה ששמה הכול בכיוון אחד. לא עניין את הממשלה הזאת דבר, לא 250,000 מובטלים ולא כל חייל רביעי שחוזר הביתה ואין לו מה לעשות. לא הכבישים שדם ילדינו נשפך בהם — וכל הכספים לטיפול בכבישים בשטחים —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

— ולא עשרות אלפי — — —

גאולה כהן (התחיה):

משתמשים בדם — — —

רענן כהן (העבודה):

קשה להם לשמוע את האמת.

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

— — — ולא עשרות אלפי זוגות צעירים שאין להם איפה לגור ואין להם איפה לחיות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

איזה שטויות. זה נאום פוליטי.

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

חבר הכנסת לנדאו, תירגע. הייתי מביא לכם את ההקלטה של דברי גוזר הסוכנות, שהוא חבר שלכם, מאיר שטרית. צריך היית לשמוע מה שאמר אתמול לכל עם ישראל. הוא אמר לא להעביר את הכסף לשטחים, לא לבנות שם, לתת את ההעדפות לבעיות של מדינת ישראל. לך תתוכח אתו ולא אתי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת בן-אליעזר, אפשר לשאול אותך שאלה —

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

ידידי השר דוד מגן, אני מתפלא עליך, הרי אתה יודע מה היא מצוקה, הרי אתה יודע — — —

גאולה כהן (התחיה):

הוא יודע — — —

היו"ר ח' קופמן:

חברת הכנסת גאולה כהן, לך אין פריימריס. לו יש פריימריס. תני לו לגמור את הנאום.

רענן כהן (העבודה):

מה זה?

היו"ר ח' קופמן:

מה הרעש, מה ההצגה? הרי המצלמות למעלה. הסתכל למעלה למצלמות. הסתכלו למעלה למצלמות שלכם. אחד מביא קופסה, שני עושה הצגה, שלישי — — — כל יום הצגה בגלל המסרטה.

מיכאל ברזיהר (העבודה):

איזו חוצפה. אתה יושב-ראש, אין לך רשות.

אריה אליאב (העבודה):

אין אתה מעז?

היו"ר ח' קופמן:

המסטרות שלכם גורמות לרעש כאן.

מיכאל ברזיהר (העבודה):

אין אתה מדבר? אתה חושב שפה מרכז הליכוד?

היו"ר ח' קופמן:

תורידו את המסטרות, את הקופסאות, את ההצגה ואת כל הלוליינות הזאת.

מיכאל ברזיהר (העבודה):

תן לי להעיר הערה.

היו"ר ח' קופמן:

לא אתן לך לדבר. חבר הכנסת ברזיהר, שכ, לא אתן לך עכשיו להעיר שום הערה. חברך מדבר כרגע. שכ.

מיכאל ברזיהר (העבודה):

אני מבקש לשאול שאלה בתום דברי הנאום.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת ברזיהר, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני יודע כנאום שאינו מעליב אחרים. מעולם לא הרמתי את קולי ולא פגנתי באיש. אתה פגנת בי. אם אתה לא רוצה ממני קונטרס, אני מאוד מבקש ממך שתחזור בך מהדבר הזה.

היו"ר ח' קופמן:

אני מוכן לחזור, אבל לא בגלל הקונטרס.

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

בסדר, זה מספיק לי.

היו"ר ח' קופמן:

אבל אני לא שמעתי את יושב-ראש הסיעה שלכם חוזר מדברים שאמר כלפי יושב-ראש הכנסת דב שילנסקי וכלפי חבר הכנסת אברהם ורדיגר. הוא לא חזר מהאשמות שהטח בהם.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

אני מתפלא עליך, ידידי השר דוד מגן, למה אתה בא הנה, מדוע אתה צריך לענות בשם הממשלה? הרי אתה יודע מהו בכיו של תינוק, אתה יודע מהי דמעה של חסר, אתה יודע מהו סכל של קשיש. אתה גדלת בתוך זה. ואתה בא הנה לייצג את הממשלה הזאת? יכולת להישאר במשרד ולתת לראש הממשלה להופיע כאן.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפתורים השחורים להביע אי־אמון לממשלה —

בנימין בן־אליעזר (העבודה):

מהי הכותרת של היום? השר רחבעם זאבי: אנחנו מצמידים אקדח לרקתה של הממשלה. אולי אתה תצמיד אקדח לרקתה של הממשלה בעניין העוני. ציפיתי לכך ממך, אדוני. אתה מופיע פה? איך אתה יכול להגן עליה לנוכח הזעקה הזאת, לנוכח הסבל הזה? איך? אתה רוצה שאתן לך מספרים?

שמעון שטרית (העבודה):

שלח את השר אהוד אולמרט, שהוא יגן.

בנימין בן־אליעזר (העבודה):

הרי אתה ידע לאן הולכים כל התקציבים, הרי אתה יודע לאן הכול נשפך. חבר הכנסת אלי בן־מנחם יצא בשבוע שעבר שמוח ומאושר, הוא הצליח בוועדת הכספים לקבל 10 מיליון שקלים. אני לא ידעתי אם לבכות או לצחוק. 10 מיליון ש"ח —

אליהו בן־מנחם (העבודה):

זה מה שלקחו וקיבצו.

בנימין בן־אליעזר (העבודה):

— — כאשר מיליארדים עוברים לשטחים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— —

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת ריבלין, תן לחבר הכנסת בן־אליעזר לסיים. חבר הכנסת בן־אליעזר, כבר הודעתי לך כמה פעמים שאתה צריך לסיים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— —

רענן כהן (העבודה):

— —

ראובן ריבלין (הליכוד):

בושה וחרפה.

היו"ר ח' קופמן:

משפט אחרון לחבר הכנסת בן־אליעזר.

קריאות:

— —

היו"ר ח' קופמן:

חברי הכנסת, אני אכריז על הפסקה ונירגע כולנו.

בנימין בן־אליעזר (העבודה):

נימקת בדבריך, אדוני השר — — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— —

היו"ר ח' קופמן:

בוקר טוב, בוקר טוב, תן להם לריב. יש להם דרך משלהם לריב.

בנימין בן־אליעזר (העבודה):

בדבריך, אדוני השר, נימקת, שהצעת האי־אמון הזו בממשלה שייכת ל־11 חברים שבאו לכאן, ולא לסיעה הגדולה. אומר לך דבר אחד — לסיעה שלי כבר נשכר מהצעות אי־אמון. הסיעה שלי מחכה להצבעת אי־אמון בממשלה הזאת כיום הכחירות הבא. שם ימצא אתכם העם את הדין.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה לחבר הכנסת בן־אליעזר. אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל קליינר.

רענן כהן (העבודה):

הוא ידבר על הקליטה המוצלחת.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, הייתי מקווה שהדין בנושא, שבצדק אתם מגדירים אותו כחשוב וכרציני, יהיה דיון ענייני יותר מצד הדוברים. יש מצוקה בישראל. לפי המסורת שלנו, לא ננוח ולא נשקוט כל זמן שתהיה. אינני יודע אם יש חצי מיליון או 600,000 עניים מתחת לקו העוני. אנחנו חייבים להשתדל להתמודד עם התופעה הזאת — גם לו היה אדם אחד מתחת לקו העוני, או ילד עני אחד. יש מצוקה, ומצוקה גדולה.

משה שחל (העבודה):

מותר לי לשאול שאלה?

מיכאל קליינר (הליכוד):

עוד לא התחלתי, כבר אתה שואל אותי שאלות? יש לי רק חמש דקות. אם היושב־ראש לא ינכה את זה ממכסת הזמן, אני מוכן לשאלה.

משה שחל (העבודה):

השאלה פשוטה מאוד: בהבדל אחד מהספסלים האלה, אתם ממשלה. העניין אינו לבוא ולהתנצח, אלא לומר מה עושים. לצערי הרב, אף לא מלה אחת, מלבד התנצחות על נתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אני מודה על השאלה. טוב שאתה מזכיר, שהממשלה היא זו שמסרה את הנתונים. אבל עוד לא הספקתי לדבר 30 שניות וכבר אתה שואל אותי שאלות.

חברים, יש מצוקה. על מה אתם רוצים שנדבר, על כיצד המצוקה הזאת נוצרה? על מתי נוצרה? יש מצוקה בשכונות, יש מצוקה בעיירות פיתוח, יש מצוקה גם מעבר ל"קו הירוק". חלק גדול מאותם 120,000 יהודים, שדיברתם עליהם הרכה כל כך בהצעות האי־אמון, גרים מעבר ל"קו הירוק". כאשר אתה, חבר הכנסת רן כהן, משתלח בתושבי ההתיישבות ובכל בית שבונים להם ובכל כביש שסוללים להם, מה יש? הם אינם ישראלים? ביניהם אין עניים? ביניהם אין ילדים?

אליהו בן־מנחם (העבודה):

לא, לא.

מיכאל קליינר (הליכוד):

האם המצוקה שלהם כואבת לכם פחות?

אליהו בן־מנחם (העבודה):

— —

מיכאל קליינר (הליכוד):

האם העוני שלהם מזיז לכם פחות?

קריאות:

— —

אליהו בן־מנחם (העבודה):

— —

מיכאל קליינר (הליכוד):

אצלך קו העוני נעצר ב"קו הירוק".

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי־אמון לממשלה —

אלי דיין (העבודה):
נכון.

עוזי לנדאו (הליכוד):
דמגוגיה זולה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
נכון מאוד.

היו"ר ח' קופמן:
חבר הכנסת בן־מנחם וחבר הכנסת לנדאו. חבר הכנסת צחי הנגבי.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

אליהו בן־מנחם (העבודה):

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת צחי הנגבי, כבר לא יהיה להם כוח לחוק השני.

ראובן ריבלין (הליכוד):

תראו מה קורה לאשקלון מ־1977, איך היא פורחת.

היו"ר ח' קופמן:

אני יודע שתכעסו, אבל מרגישים שאווירת בחירות מתקרבת. אני מבקש להירגע ולחת לחבר הכנסת קליינר להמשיך ולשאת את דבריו.

מיכאל קליינר (הליכוד):
באריאל אין עניים?

היו"ר ח' קופמן:

בחוק־יסוד: הממשלה, הם יהיו תשושים.

אלי דיין (העבודה):

קריאות:

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת אלי דיין, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

היו"ר ח' קופמן:

אתם רוצים באמת שאפסיק את הישיבה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת ריבלין.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת רן כהן.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

עוזי לנדאו (הליכוד):

היו"ר ח' קופמן:

אני רוצה להודיע אתכם, שיש יותר מדי קריאות ביניים. זה לא נקלט ברדיו, ואפילו בטלוויזיה קשה לקלוט את זה.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת עוזי לנדאו.

חגי מירום (העבודה):

חצי מיליון עניים לא קונים את כל הקשקשים שלכם, את כל הסיפורים שלכם.

קריאות:

אריה אליאב (העבודה):

טפילים.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אני מצטער שכנושא מרכזי כל כך —

מיכאל קליינר (הליכוד):

מתי תתחילו לחשוב על העוני ולדבר עליו עניינית ולא לחשוב על העניינים הפוליטיים? אולי נזכה פעם אחת, שבנושא שאתם אומרים שהוא כה חשוב וכה כואב תקיימו דיון ענייני, ולא תיכנסו במתכוון למלכודת, שאתם מייד צועקים: "התנחלויות", ומהצד שלי, בצדק, צועקים לכם: "קיבוצים", "כור", "שוד של קרנות הפנסיה"?

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר ח' קופמן:

חברי הכנסת. חבר הכנסת אלי בן־מנחם. אולי בכלל הנשיאות וחבר הכנסת המכובד מיותרים, תמשיכו את הדיון בעצמכם.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

ההתנחלויות הרסו את המדינה. אתם מזרימים מיליארדים להתנחלויות.

מיכאל קליינר (הליכוד):

הרי אתה בדיוק יודע, של"כור" הלכו מיליארדים.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת אלי בן־מנחם. חבר הכנסת אלי בן־מנחם.

קריאות:

אלי דיין (העבודה):

אתם גונבים מהעניים.

אריה אליאב (העבודה):

מה אתה אומר? הקרקע יקרה יותר?

חוברת ט"ו, ישיבה ש"ע

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

במשך שעות בשקט, ואת האמת שלנו אתם לא יכולים לשמוע
אפילו חמש דקות?

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

היו"ר ח' קופמן:

חברי הכנסת, אם לא תפסיקו אני אאפשר לחבר הכנסת
מיכאל קליינר לדבר ללא הפסקה. הוא מסוגל לדבר ללא
הפסקה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אני רואה שהאים הזה פעל את פעולתו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, באים אלינו מאות אלפי
עולים. האם משהו ממציעי האי-אמון הזכיר את זה? הרי
מדינת ישראל נחלצה להשקיע בעולים סכומי עתק, בסדר גודל
של תקציב הביטחון.

גד יעקבי (העבודה):

מיכאל קליינר (הליכוד):

זה אפס קצהו. חבר הכנסת גד יעקבי, אתה יודע שזה לא
אותו סדר גודל, בייחוד אם אתה מודד את סדר הגודל נטו.

אייאפשר באי-אמון משתלח כזה להתעלם לגמרי מכך
שמשקיעים 15 מיליארד שקלים בקליטת העלייה הברוכה
הזאת שבאה עלינו. אנחנו נוטלים עלינו עומס ששום מדינה
אחרת בעולם לא היתה נוטלת על עצמה. אייאפשר להתעלם
לגמרי מכך, כאילו יש לנו משאבים בלתי מוגבלים. האם
אפשר להוציא כספים אדירים כאלה בלי להדק חגורה באיזה
מקום?

בואו נהיה רציניים ונעזוב את הדמגוגיה הזאת. באמריקה
הגדולה והעשירה, בלי העלייה ההמונית, יש אבטלה קשה, יש
משבר כלכלי, יש עוני; שלא נדע מהעוני שיש בארצות-הברית
העשירה. תארו לכם מה היה קורה באמריקה אילו נוסף על זה
הם היו צריכים לקלוט 30 מיליון עולים חדשים, שזה
האקוויולנט למה שאנחנו עשינו.

חגי מירום (העבודה):

לפי דעתך, האם המדינה עושה די בנושא העוני?

מיכאל קליינר (הליכוד):

אני אשיב על שאלתך, חבר הכנסת חגי מירום. אחרי
שאמרתי את כל הדברים האלה, אני חושב שיש מקום לשקול
להמשיך את פרויקט שיקום השכונות, לבדוק מחדש את נושא
קצבאות הילדים. אני גם קורא לממשלה למנוע את הרושם
שבכין העלייה הופסק, חס ושלום, הטיפול בבעיות חברה. אמר
פעם מישור — והוא לא היה מן הצד הזה של הבית, לפחות
רוב הזמן — הוא אמר שלמדינת ישראל אין כוח להניף יותר
מדגל אחד. יותר מדגל אחד באותו זמן — לא הולך. הממשלה
הזאת עומדת במשימה בלתי אפשרית של הנפת דגל הביטחון,
לטווח הקצר ולטווח הארוך; דגל הרווחה, וכעת גם דגל
הקליטה ההמונית. בלי קשר לאמון הכנסת, שיינתן או לא יינתן,
היום או מחר — אני מקווה שכן — הממשלה הזאת, ממשלת
הליכוד, למרות כל ההסתה, תמשיך ליהנות מאמונו המסיבי
של העם.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל קליינר, שעמד במתחים
האלה. אני מזמין את חבר הכנסת יצחק לוי.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אבל העיקר, אל תתעלמו, רבותי מהאופוזיציה, מכך
שהממשלה הנוכחית עשתה בתחום החברתי ובצמצום הפערים
יותר מכל ממשלה אחרת.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אפס.

מיכאל קליינר (הליכוד):

תושבי אזורי המצוקה בישראל חזרו והביעו את דעתם
הנחרצת בנושא.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

דמגוגיה ממדרגה ראשונה.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני קורא אותך לסדר בפעם
הראשונה; אתה לא מפסיק לשנייה אחת.

מיכאל קליינר (הליכוד):

תושבי השכונה שלך הביעו את דעתם ב־1981, ב־1984,
ב־1988 —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

שיקרתם להם.

מיכאל קליינר (הליכוד):

— ויביעו את דעתם גם השנה. כל מי שחי בארץ הזאת
— — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני קורא אותך לסדר בפעם
השנייה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

כל מי שחי בארץ הזאת, ולא בסטטיסטיקות ולא ממאמרי
הסתה, יודע שפרויקט שיקום השכונות שינה את פני מדינת
ישראל ואת פני הארץ הזאת. אתה יודע בדיוק כמה נעשה,
הרבה, כדי למחוק את הפערים שנוצרו במשך 30 השנה שבהן
אתם ניהלתם את המדינה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

למה יש עניים?

מיכאל קליינר (הליכוד):

חבר הכנסת יאיר צבן אומר: הליכוד נשא את דגל השוויון.
דגל השוויון? אנחנו תמיד נשאנו את דגל שוויון ההזדמנויות
בחברה חופשית ובכלכלה חופשית. אתם דיברתם על שוויון,
על שוויון דמיני. אתם הערצתם את השוויון של האימפריה
שקרסה והולידה מאות מיליוני עבדים מזרעב וחסרי תקווה.
הבה לא נשכח את הפליטים היהודים של השוויון שהאמין בו
חבר הכנסת יאיר צבן, הפליטים היהודים שבאים אלינו, מאות
אלפים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

מיכאל קליינר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם אני יכול לקבל את הגנתך? אני
הקשבתי בסבלנות לחמישה מציעי הצעות אי-אמון. אתם לא
יכולים לשמוע את האמת. אנחנו שמענו את הרברים שלכם

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו, כמובן, לא נצביע אי-אמון לממשלה בנושא העוני והאבטלה, ואף-על-פי-כן מותר להגיד דברי ביקורת, שחשוב שישמעו עלי-ידי הממשלה. אולי הם ימריצו את הממשלה לפעול בכמה וכמה תחומים שמצריכים פעולה.

ראשית, העובדות. העוני שמדובר בו אינו עוני יחסי, אינו עוני שאפשר למדוד אותו על-פי העשירים. יש משהו שהעלה טענה, שבמצב העוני לא כל כך נורא, שהכול עניין יחסי, שכיוון שהעשירים העליזים, לכן קו העוני נמצא באיזה מקום. המציאות איננה כזאת.

אני מזמין את מי שירצה מחברי הכנסת לבוא לסירוב במקום מגורי, בנתיבות, בשדרות, להיכנס לבתי-החן של משפחות מרוכות ילדים, ברוכות ילדים, לפתוח את המקרים אצלן, לראות עם איזו ארוחת-עשר ההורים שולחים את ילדיהם לבתי-הספר, או איזו ארוחת צהריים הם מקבלים, לבוא לראות באילו נעליים הילדים הולכים, וחמור מזה — אילו בעיות פנימיות נגרמות בתוך המשפחות עקב המצב הזה.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת רענן כהן, נא לא להפריע לחבר הכנסת יצחק לוי. הכהונים לא צריכים להפריע ללוויים.

רענן כהן (העבודה):

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

לצערי, אני לא כל כך מכיר את הרחוב הערבי, אבל אני די מכיר את הרחוב היהודי, כדי שאוכל לציין את הדברים שצינתי קודם.

צריך לדעת, שמצב העוני והאבטלה, גם אם נאמר שהוא מצב זמני והממשלה תוכל לטפל בו, ושיש תוכניות — ואני מקווה כך — הרי שהוא גורם להרס בתוך המשפחות ובתוך החברה, ואינני יודע אם נוכל לתקן זאת.

כידוע, אני מטפל בנושא חברתי מסוים, שהוא אולי נושא מצומצם, אף שהוא הולך ומקבל רוחב והיקף: נושא האלימות במשפחה. לפי כל הנתונים שבידינו, אחד הגורמים להגברת האלימות במשפחה, להגברת הגירושין, להגברת מספר הילדים המוכים, הוא האבטלה והעוני. אב שאין לו עבודה נמצא במצב נפשי קשה, כבודו נפגע. הוא רואה את ילדיו, ואין מושיע. הוא לא יכול להושיע להם. הוא נכנס למין מבוי סתום לגמרי. הוא איננו רואה תקווה. הוא איננו רואה שבעוד חודש, חודשיים או חצי שנה או אפילו חמש שנים הוא יצא מזה. לכן תגובותיו אינן שקולות. תגובותיו בתוך המשפחה אינן שקולות. נשים מוכות באות ואמורות לנו, שהסיבה היא האבטלה.

בואו וראו מה עושים המוכטלים. הם יושבים ושוחים מרוב ייאוש. בתי-הקפה בעיירות הפיתוח נפתחים כבר בשעות הבוקר, דבר שלא היה קודם לכן. לא רק שהם נפתחים בשעות הבוקר, אלא הם גם מתמלאים משעות הבוקר באנשים מיואשים שיושבים, שוחים ומתנים את צורתיהם. לאחר מכן הם הולכים הביתה ומתנהגים כפי שהם מתנהגים.

לכן אני אומר לממשלה: יש צורך בתוכנית חירום. עוד לא שמעתי על תוכנית חירום. הייתי בעד עבודות יזומות. הייתי בעד הגדלת הגירעון בתקציב. התקציב גירעוני ממילא. הוא גירעוני בגלל בעיות הביטחון, הוא גירעוני בגלל החור הלוואות. מותר ליצור גירעון נוסף, גם אם הוא קשה וגם אם

הוא יחייב אחר כך צמצומים ברמת החיים, גם אם הוא יחייב אחר כך כל מיני דברים אחרים. מותר להוסיף על הגירעון כדי לפתור את בעיית האבטלה ובעיית העוני, גם אם זה על-ידי עבודות יזומות. אי-אפשר לראות את המצב בשלוות נפש ולא לנקוט צעדים.

אני רוצה לשאול את חברי הבית: כולם יודעים את דעותי המדיניות. אני משוכנע שלבעיית העוני אין קשר עם בעיית הבנייה ביש"ע. כיוון שפתרון דיור יש כאן ויש כאן, ואין זה משנה, מבחינת העוני, איפה האנשים גרים. אבל אני רוצה ואני דורש מהליכוד, מן המפר"ל ומן הסיעות האחרות, שבאותה מידה שאנחנו נזעקים כאשר יש בעיות ביטחוניות ביש"ע, באותה מידה, באותה עוצמה של דיבורים ובאותה עוצמה של מעשים שאנחנו נזעקים כאשר יש בעיה ביטחונית חמורה, נגיב כאשר אנחנו רואים מה שקורה מבחינת העוני והאבטלה.

היום העוני והאבטלה פוגעים בביטחון המדינה, זאת פגיעה בקליטה, זאת פגיעה בעלייה. אין שום ספק בכך. אף שנתמך בממשלה — ואמרת זאת בתחילת דברי — אני פונה אל הממשלה בבקשה להגיש בקרוב תוכנית של צעדי חירום כדי להמעיט בצורה משמעותית את האבטלה ועל-ידי כך גם להמעיט את העוני. תודה רבה.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה לחבר הכנסת יצחק לוי. חבר הכנסת האשם מחאמיד, בבקשה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יותר מחצי מיליון בני אדם בישראל חיים מתחת לקו העוני. 250,000 מתוכם הם ילדים, הבאים מ-139,000 משפחות, וזאת נוסף על 117,000 משפחות, שהכנסתן גבוהה אך במקצת מקו העוני. אלפים אלה אינם מכינים בוודאי מה עומד לעשות הבית הזה, מה עומדת לעשות הכנסת: הם אינם מכינים, ואותם לא מעניין — בחירה ישירה או בחירה עקיפה של ראש הממשלה. אותם מעניינת פת לחם לילדיהם.

אדוני היושב-ראש, 60% מהילדים הערבים במדינה חיים מתחת לקו העוני, ול-60% מילדים אלה אין סיכוי להיות בכבוד. אין סיכוי להתקדם ואין סיכוי ללמוד ולהשכיל. 250,000 ילדים בישראל, שמהם מצפים שילמדו חשבון, שיבינו את הנקרא, אין נצפה שיגיעו לחינוך ואחר כך לאוניברסיטה?

644 ש"ח הכנסה ליחיד, 1,645 ש"ח לזוג עם שני ילדים. לא צריך להיות מתחת לקו העוני כדי להבין, שגם ההכנסה הגבוהה במקצת מקו זה איננה מאפשרת להשתחרר מחיי עוני, רעב ונכירה בפני האשפה. העוני הזה, אדוני היושב-ראש, איננו גזירה משמים. הוא, המפלגת הזאת, תוצר טבעי של מדיניות מכוונת ומתוכננת, שתוצאתה — הגדלת ציבור העניים לעומת קומץ עשירים ובעלי הון, ההולך ומתעשר.

הממשלה היא האשמה. היא האחראית לאבטלה, היא המכרסמת ברווחה, בקצבאות ילדים, והיא הגורמת לכך ש-60% מהילדים הערבים אינם יכולים לשתות כוס חלב מלאה ולאכול פת לחם בגלל אפלייתם לדעה.

והשאלה הנשאלת היא: האם משום שרוב אלה שחיים מתחת לקו העוני הם ערבים ומזרחים לא אכפת לממשלה הזאת? החושב משהו, שעניי המדינה ייתנו לבית זה לשכוח אותם? האם בעיניכם, אדוני השר, הסיפור של העוני הוא עניין סטטיסטי בלבד? אני בטוח שהעניים והמוכטלים לא ישכר

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

ביהודה ובשומרון היא מכשול לשלום. לגיטימי שידברו על כך, שילחמו על כך. אבל לקחת טרמפ על גבם של העניים? זה לא רק מוכיח שחז"ל צדקו, שאין עני אלא בדעה, שהם עניי דעה ועניי רוח, אלא זה גם מוכיח שהם צבועים, שהם סלפנים. האם העוני בשכונות המצוקה התחיל רק אחרי 1967, אחרי מלחמת ששת-הימים? האם ואדיסאליב היה אחרי מלחמת ששת-הימים, כשהיו ההתנחלויות? האם כאשר היה המערך בשלטון לא קמו "הפנתרים השחורים" וזעקו על המצוקה, זעקו על העוני וזעקו על האבטלה, כאשר כספים לא הלכו ליהודה ולשומרון, כשלא היו התנחלויות, מה שקוראים השקעות, זריקת הכסף בהתנחלויות? לאן הלך אז כל הכסף? שקר, סילוף, צביעות.

מה שכואב הוא, שבאמת יש מצוקה של עניים, מצוקה אמיתית, שהממשלה בחלקה גם כן אשמה בה. צריך היה להיות היום דיון ענייני בנושא הזה. בבקשה, אפשר לדבר על סדר עדיפויות לאומי, אבל זה פוליטי. כשהם היום בעד דמוקרטיה, הם לא יכולים לבוא בטענות לממשלה שנכחרה באופן דמוקרטי וקיבלה את הרוב המבוחרים על מצע שדיבר על סדר עדיפויות, שההתיישבות היא נושא ראשון בו. אבל, גם ממשלה כזאת חייבת באותו זמן עצמו לראות ולאזן בין המצוקות החברתיות הקיימות.

אבל הדיון הזה לא עזר בפרוטה אחת, לעני אחד, מפני שכולו סכב, עם אותה הרגשה שצמרה אותי מבושה, סביב הנושא הפוליטי, במקום להתרכז בנושא הענייני.

אלה שמסיתים היום את שכונות המצוקה נגד ההתנחלויות הסיתו את העניים לפני כן נגד העלייה. אני לא זוכרת? כלנו זוכרים איך הם היו מסתובבים בשכונות המצוקה ואומרים, שרק שני V-V — וולכו V — וילה של העולים באים על חשבון העניים, באים על חשבון המצוקה. הם לא האמינו אז בעלייה. הסיתו אז את שכונות המצוקה נגד העולים. כיום הם מסיתים את שכונות המצוקה ואת העולים נגד מתנחלים.

אדוני היושב-ראש, צריך לכאוב לכל אחד שהיה רוצה למצוא איזו דרך שהיא, וחייבים למצוא דרך, גם אלה שמאמינים, ואני בין אלה שמאמינים, לנושא ההתיישבות ונושא העלייה הם הנושאים הייחודיים שלנו היום. בשביל זה באנו לארץ הזאת, עניים ועשירים כאחד, כי מצוות הגאולה של ארץ-ישראל ושל העם היהודי — אלה המצוות שמחייבות גם עני וגם עשיר. אין עני פטור מן הצדקה, אמרו חז"ל.

אבל, כל הכספים שהולכים היום לנושאים — כמו שהלכו מאות המיליונים — ל"כור", לקופת-חולים, היום לייחודיים של המערך והליכוד כאחד, לכל מיני עמותות — בזה אסור לגעת, זה קודש הקודשים. אבל בנושא ההתיישבות, כשאנשים יושבים שם לא מפני שהם רוצים וילות, אלא מפני שהם מוכנים להסתכן כדי שממשלת ישראל תתיישב שם, באופן ריבוני על ארץ-ישראל — אלה כשבינם הגורמים לכך שיש עוני בישראל.

אדוני היושב-ראש, אני אומרת לך ולכנסת הזאת, שכאשר עליתי לדוכן ורקתי את כל הגיירות שהיו לי קודם בקשר לניתוח המצב הענייני, הנתונים, ומה אפשר לעשות, כי יש פה שני סוגים של מצוקה. גם העולים החדשים הם העניים, לא מפני שהם היו כאלה תמיד, אלא מפני שהם נמצאים היום בארץ ללא עבודה, מוכטלים, ולפעמים גם כאשר יש להם קורת גג, אין להם היום כסף בארץ שום הרגשה של בית; לא לכולם, לחלק מהם. חשבתי שנדון היום גם בנושא של קבינט העלייה, שבגלל הזלזול והאדישות של הממשלה לחינוכיות של התפקיד שממלא

בחיבוק ידיים. אומנם עד כה לא שמענו על תנועות מחאה או הפגנות בקנה מידה גדול, אך אני מבטיחכם, שזעקתם של עניי המדינה עוד תישמע כאן, בבית הזה.

אני בטוח שיש כאן אנשים, שבעיניהם הסיפור של העוני הוא עניין סטטיסטי בלבד, כי הם אינם מבינים מה זה רעב, לא התנסו בעוני. השר מודעי ודאי שאינו מבין זאת, וסגן השר הלפרט אף טוען, שהנתונים הם תעודת כבוד לממשלה. משום שישראל זכתה בכתר הבין-לאומי בחרפת רעב? משום שישראל אלופת העולם בפערים, באפליה ובאי-שוויון?

כספי המדינה, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מתכזבים על הזיות ודמיונות על ארץ-ישראל השלמה, על ההתנחלויות, כיבוש ודיכוי ועל הכתחות בנוסח "גאולה יקירתי".

רבותי, חברי הכנסת, אין כל סיכוי להתגבר ולחלץ את המוני ישראל, אם לא יופסק ביכוד הכספים בשטחים הכבושים. ממשלת ישראל מחלקת משאבים להתנחלויות ולגופים ייחודיים, שעה שקצבאות הילדים מקוצצות וקצבאות אחרות נשחקות.

ממשלה זו, הפוגעת בצורה שיטתית בחלשים, בשכבות המצוקה, אינה זכאית לאמון ולתמיכה, לא של עם ישראל ולא של כנסת ישראל.

אדוני היושב-ראש, שני משפטים אחרונים: שכונות ה-70 נשאל פרופסור סמואלסון האמריקני, חתן פרס נובל לכלכלה: על מה להתבקר קודם, על האבטלה, או על האינפלציה? תשובתו היתה: בראש ובראשונה יש לצאת מווייטנס.

וכאן חייבים לצאת מווייטנס של ישראל, מהשטחים הכבושים, לצאת מהבוץ הכלכלי-החברתי-הפוליטי-הביטחוני, שהוביל אותנו עד הלום. העם בישראל מייחל לפתרון בעיות האבטלה והעוני ולשלום צודק, דבר שממשלה זו אינה יכולה להבין; אינה יכולה ולא מסוגלת להבין, אף שמעולם לא היה הקשר והמתאם בין עבודה, חינוך, לחם ושלום כה ברור כפי שהוא היום.

משום כך אנחנו נביע אי-אמון בממשלה הזאת. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ח' קופמן: תודה רבה. עכשיו נציג המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל — אינו נוכח. חברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני ראש הממשלה, ההרגשה שהרגשתי פה לשמע כל הנאומים של חברי מהשמאל, מתנועת העבודה, ממפ"ם ומר"צ, היתה הרגשה של בושה. לא האמנתי אף למלה אחת שלהם. לא האמנתי לרגע אחד, שהם אכן לא ישינים טוב בלילה בגלל העוני. האמנתי להם, שהם לא ישינים טוב בלילה בגלל השנאה שלהם למתנחלים. הם עשו את הדיון הזה היום לדיון פוליטי, במקום דיון ענייני, ועליידי כך הם עשו את העניים עניים יותר. לא זה מה שמעניין אותם. העוני, אני לא מאמינה למי שבשם דגל המצוקה של שכבות המצוקה ושכבות העניים — בא היום בלב נקי ובידיים נקיות אל הדוכן הזה.

אדוני היושב-ראש, לגיטימי להיות נגד ההתנחלויות. לגיטימי לומר, שכל פרוטה — לא השקרים הגדולים שלהם על המיליארדים והמיליונים — כל מה שניתן, אפילו פרוטה אחת, מבחינתם זה יכול להיות יותר מדי, כשהם חושבים שההתנחלויות הן אסון לאומי, כשהם חושבים שההתיישבות

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

המקומיות הערביות בהתאם לחוק. ממשלת ישראל חייבת לבטל את החוק המפלה בין הילד היהודי לבין הילד הערבי.

האבטלה הגיעה ל-11%, אך כנצרת הערבית היא הגיעה ל-20%, ובמע"אר — ל-15%. ומה עושה הממשלה מול התופעה המאמרת? האם היא בונה מפעלים לקליטת עובדים שריווחו את לחמם בכבוד? האם היא מעלה את שכר העובדים, שיאפשר להם לחיות בכבוד? האם היא מעלה את הקצבאות של הקשישים ושל הילדים כדי שיוכלו להתקיים בכבוד?

ממשלה שמוחלת על כבוד אזרחיה, מוחלת על כבודה שלה. ממשלה השבעה מרוב כובו כספי הציבור להתנהלויות, לא מטריד אותה הרעב של אזרחיה. אי לכך, לממשלה כזאת לא מגיע להתקיים, לא מגיע לה אמן בשל מדיניותה הכושלת ובשל תעודת העוני שקיבלה במבחן כתום שלוש שנות שלטונה.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה. אני מזמין את נציג סיעת צומת. נציג סיעת צומת איננו. חבר הכנסת יאיר שפרינצק, בבקשה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): עכשיו הוא יעשה טרנספר לעוני.

היו"ר ח' קופמן:

המשפחות האלה סבלו מעוני הרבה יותר מכפי שאתה יכול להעריך.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, טבעי הדבר שמפלגות האופוזיציה מנצלות את המצוקה הכלכלית כדי להביע אי-אמון בממשלה, ומשתמעת מכך היוםמה כי מצב המשק היה טוב יותר אילו היו מפלגות אלה בשלטון.

יצירת מקומות עבודה היא כיום המשימה הלאומית הדחופה ביותר, אך המחסור במשאבים עצמיים והצורך לגייס הון חיצוני להשקעות בתעשייה הם גורמים מעכבים, וקיים חשש רציני שקצב צמיחת המשק לא ידיכך את קצב העלייה, והמצוקה עוד תגדל.

במהלך הדיון בסוגיה הסבוכה והמורכבת הזאת נשמעו הרבה טענות וטענות שכנגד על שגיאות ומחדלים, וכצפוי משתדלת האופוזיציה לתלות את קולר מצוקת המשק בצווארה של הממשלה המכהנת זה כ-20 חודש, ולא בצווארה של ממשלת האחדות שקדמה לה, שמר פרס כיהן בה כשר האוצר.

מטבע הדברים, לא יוכל הדיון המתקיים עתה לקבוע מה הם הצעדים הנכונים שיש לנקוט כדי למנוע אבטלה, ומה מידת אשמתם של מי שיכלו לעשות ולא עשו. אך הדיון הזה הוא שעת כושר להביע אי-אמון בחברי הכנסת החשעית, שהם האשמים העיקריים במצבה הכלכלי הקשה של ישראל, ולא פחות מזה בחולשתה המדינית המתגלית בימים האלה.

מדובר ב-84 חברי כנסת, 29 מהם עדיין מסתופפים במשכן הכנסת, שהצביעו ברגע של ליקוי מאורות, בספטמבר 1978, בעד הסכמי קמפ-דייוויד, והפקירו את חצי-האי סיני למצרים. לא היתה שום סיבה שבעולם למסור את סיני למצרים. מעולם לא היתה למצרים זכות ריבונות על חבל ארץ זה. בהיותו כמעט ריק מאדם לא היתה בו כל בעיה דמוגרפית, ולמצרים לא היתה כל יכולת, לאחר ניצחוננו הגדול של צה"ל, לחזור על תרגיל הפלישה של מלחמת יום-הכיפורים, לולא הופקר חצי-האי סיני היתה ישראל כיום מדינה משגשגת, אולי

קבינט העלייה הוא נמצא היום מרוקן מהסמכויות שלו ולא יכול לתפקד.

חשבתי לדבר על כל הדברים האלה, אבל לא יכולתי באווירה דמוגית כזאת, כפי שהיתה כאן, להקדיש איזה דברים ענייניים שהם, מפני שהם היו מקבלים את הריח הצבוע והשקרי של החלק השמאלי של הבית הזה.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה לחברת הכנסת גאולה כהן. אני מזמין את חבר הכנסת חסיין פארס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הממצאים של המוסד לביטוח לאומי, המצביעים על 583,000 אזרחים בישראל החיים מתחת לקו העוני, מעידים באופן נחרץ, כי מדיניותה של הממשלה היא העמקת הפער בין הכנסות העשירים לבין הכנסות השכבות השחוקות.

הזעקה בקרב הציבור היהודי היא מוצדקת, אך בקרב האוכלוסייה הערבית היא מוצדקת שבעתיים.

הנתונים מראים, כי 92% מהשכירים הערבים נמצאים בחמש העשיריות התחתונות של קו העוני. 60% מכלל ילדי הערבים הם מתחת לקו העוני, וחלקה של האוכלוסייה הגיע ל-55% מכלל האוכלוסייה הענייה בישראל, כאשר שיעור הערבים באוכלוסייה כולה הוא רק 17%.

שרי הממשלה יושבים להם על כיסאותיהם בלשכותיהם ואינם מעזים לבקר בקרב האוכלוסייה הענייה, לצפות במתרחש בתוך בתיה. ממה הם ניזונים? אני מכיר משפחות ברוכות-ילדים רבות — ואני עד ראייה לכך — שאינן זוכות לאכול כשר יותר מפעם אחת בחודש; לא רק ערבים, גם יהודים. יש כאלה שארוחת הבוקר וארוחת הערב שלהם היא לחם ותה. מי שלא מאמין, אני מזמין אותו לבוא לבקר בעכו העתיקה ובכמה כפרים בגליל-המערבי, שיראה כמו עיניו מה אוכלים בבוקר ומה אוכלים בערב. יש משפחות רבות כאלה כימים אלה וברגע זה: ילך השר דוד מגן לבקר ולראות כמו עיניו כמה נשים בכל כפר מסתובבות בהרים ואוספות עשב, עילט וחוכה — זה שם העשב הזה — כדי לבשל לילדים. אני רוצה לראות שר אחד בממשלת ישראל שמאכיל את ילדיו עילט או חוכה.

היו"ר ח' קופמן:

למה לא, יש לנו חג מיוחד לאכול חוכה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

שירותי הרווחה הניתנים לאוכלוסייה הערבית הם סמליים. קצבת הביטוח הלאומי של הילד היהודי כפולה מקצבתו של הילד הערבי. שירותי החברה והרווחה לאוכלוסייה הערבית אינם עונים על הצרכים. לשכת הרווחה האזורית כנצרת משרתת 38 יישובים מרוחקים, שיש בהם 130,000 תושבים. לשכת הרווחה האזורית בעכו משרתת 27 יישובים מרוחקים, שמאכלסים בתוכם 115,000 תושבים. גילגוליה — שלושה יישובים, 24,000 תושבים. באר-שבע משרתת את הברואים בדרום, חוץ מרהט — 60,000 תושבים; יש מחסור של 238 תקנים שהאוכלוסייה הערבית זקוקה להם, בהשוואה לאוכלוסייה היהודית, לפי מספרם במדינה. תקציבם אינו עונה על המצוקה. יש לאפשר מתן שירותים הולמים לנוער, למבוגרים ולקשישים, שיכלמו את ההתדרדרות החברתית.

ממשלת ישראל חייבת לספק שירותי רווחה בכל הרשויות

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

בגלל מחסור בלבד, אלא מפני שיש לה סדר עדיפויות אחר, אז הפשע שלה חמור שבעתיים.

אומנם אני אדבר על העוני ביום רביעי השבוע כנושא נפרד. אבל אי-אפשר לנתק את המצב שאליה הגענו, לפי הרוח הזו, ממכלול ההתנהגות של הממשלה והפעולות הבלתי הגיוניות, ואפילו המרושעות, שהיא נוקטת.

אם אנחנו פותחים את העיתון של היום וקוראים, למשל, מה עשתה הממשלה — ובכן, קודם כול, הפצצה של מאהל בדואי והריגתם של תשעה ילדים בלבנון, ואילו הדיווח אומר, שהטייסים דיווחו על פגיעות טובות במטרה. באים לטעון, שזה מחנה של מחבלים, וכשרואים את הגופות של הילדים, האדם יכול רק להיות מזועזע הן מן המעשה. הן מן התגובה והן מן ההתנהגות.

ידועה אחרת היתה היום בעיתון, כבוד היושב-ראש: מצנזרים ריאיון של ד"ר עמנואל גרוס, שהוא נשיא בית-הדין הצבאי של פיקוד דרום. וכל זה למה? על שהוא העז להאשים שמשמש בכלי של המעצר המינהלי באופן סיטוני, וכיוון שאין להם חוקרים הם שולחים את האנשים למעצר מינהלי. והרי במעצר המינהלי צריך להשתמש בתור אמצעי מניעה, בתור דבר חריג, והנה עושים בו שימוש, כאילו במקום כיכר הלחם שצריך להבטיח לשכבות המצוקה.

ידועה אחרת אומרת, שהשר רוני מילוא הלך ותיקן את פקודת בתי-הסוהר כדי לאשר חופשה לשני פושעים, שהורשעו בהמתת אדם — זה רצח במובן של יום יום — והם קיבלו שישה חודשים. הוא תיקן את פקודת בתי-הסוהר כדי לתת להם חופשה.

ואחרון אחרון, חביב: היום יש ידיעה בעיתון, כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, שראש הממשלה הרגיע את השרים. אני חשבתי שיש איזו בעיה חמורה שהוא הצליח לפתור, שהוא מקדם עניינים בתחום הכלכלי, הפוליטי, בתחום החינוך. ועל מה מתברר הוא הרגיע אותם? — שאין פריצת דרך במשאומתן בין המשלחות שמקימות משאומתן לשלום בווייטנאם.

אם ממשלה מתנהגת בכל התחומים בצורה כזאת, האם ייפלא שהיא תתנהג כך ותתייחס לאזרחים ולעניים בצורה שהיא מתנהגת וכפי שהיא עושה? אני חושב שאין מלים כדי לתאר את המעשים החמורים, הגובלים בפשע, של הממשלה הזאת, ולכן להביע בה אי-אמון זה הדבר המינימלי שאפשר לעשות. תודה רבה.

הי"ר ח' קופמן:

תודה רבה לחבר הבנסת מייעארי. אני מזמין את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, האחרון.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, העוני במדינת ישראל איננו תופעה חדשה, אבל התופעה הזאת הולכת וגוברת בגלל המדיניות הכושלת של הממשלה הזאת. אין זה פלא שכ-540,000 נפשות בישראל נמצאות מתחת לקו העוני. אולי כ-50% מהן הן משפחות ערביות שסובלות ממדיניות של אפליה, אפליה בחוק ואפליה בכיוצ המדיניות של הממשלה. אין זה פלא ש-60% מהילדים הערבים במדינה חיים מתחת לקו העוני. אבל הבעיה היא בעיה כללית של כל המגזרים, של כל המדינה, ואני רואה אותה קודם כול באספקט הכללי של העניים במדינה הזאת, שנמצאים גם ביישובים הערביים, בשכונות העוני, ביישובים שונים מסביבנו, במקום שבו

אחת מהעשירות בעולם, מסוגלת לקלוט עלייה גדולה ולשאוב ממנה תוספת כוח. אין לי ספק שלולא היה המערך שותף לאותו חטא, אלה שהגישו את הצעת האי-אמון הנוכחית היו הראשונים להזכיר לליכוד כי המצוקה הכלכלית היא עונשו של אותו חטא.

במשך 12 שנים השקיעה ישראל בסיוני כ-17 מיליארד דולר בבניית שדות תעופה, מערכת כבישים, יישובים עירוניים וחקלאיים, פיתוח שדות נפט, ועוד. כל זה ירד לטמיון. ההיערכות החדשה בנגב עלתה לנו 5 מיליארדי דולר — רק 800 מיליון דולר קיבלה ישראל כמענק מארצות-הברית. הפיצויים ששולמו לפליטי סיני הגיעו ל-250 מיליון דולר. לפי התחזית הממשלתית היתה ישראל משיגה עצמאות מוחלטת בתחום האנרגיה בסוף שנת 1980, אלמלא הנסיגה ממפרץ-סואץ. מהנדסים וגיאולוגים של חברת "נפטון" קבעו במאי 1978, כי לאחר פיתוחו הסופי של גוש הנפט בדרום סיני, כעבור שתיים-שלוש שנים, תגיע תפוקתו ל-20 מיליון חביות ליום, כמות הוזה לתפוקתה של כוויית.

כשנעקרו יישובי פתחת-רפיח הגיע היצוא החקלאי שלהם ל-50 מיליון דולר. מי יכול לשער לאילו ממדים היה יכול להגיע כיום? הכנסות התיירות מחופי סיני הנהדרים הגיעו גם הן ל-50 מיליון דולר, ולא קשה לשער, כי פיתוח תיירות זו בידי ישראל היה מגדיל את ההכנסות ממנה עשרת מונים. גידול דגים בימת-ברדוויל יכול היה לספק לישראל את כל תצרוכת החלבונים ככל המזון של תושביה. רשימה זו של הנכסים הכלכליים שאיבדה ישראל עם מסירת סיני למצרים עדיין רחוקה מלהיות שלמה.

אדוני היושב-ראש, למרות היריבות הקשה ביניהם, עשו שני המחנות האחראים לנטישת סיני יד אחת לקיים בתודעת הציבור את אמונת-השווא, שמסירת סיני למצרים הביאה לנו שלום, וטשטשו ככל יכולתם את העובדה, שמצרים נשארה איך אויב וממשיכה, כעצה אחת עם שאר אויבנו, בהכנותיה לחסל את מדינת ישראל במלחמה, דבר שיקל עליה לאין ערוך שעה שסיני בידיה.

צדק אנואר סאדאת כשאמר בריאיון ל"ניו-יורק טיימס" באוקטובר 1980: "מנחם המסכן, יש לו בעיות; אחרי הכול אני קיבלתי את סיני ואת הנפט. ומה קיבל מנחם? פיסת נייר."

הי"ר ח' קופמן:

תודה רבה לחבר הכנסת שפרינצק, חבר הכנסת פורר איננו. חבר הכנסת של דגל התורה איננו. חבר הכנסת של הרשימה המתקדמת לשלום, חבר הכנסת מוחמד מייעארי, בבקשה.

מוחמד מייעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, דוח המוסד לביטוח לאומי איננו הדוח היחיד ואינו הראיה היחידה המאפשרת להוציא פסק-דין של חרפה וקלון נגד הממשלה הזאת. קדמו לו כימים אלה דוח של המועצה לשלום הילד על מצבם של ילדים, במיוחד בסקטור הערבי, והיה דוח נוסף, של משרד החינוך, לגבי מצבם של תלמידים ואין הם מצליחים להבין את הנקרא או לפתור בעיה פשוטה מאוד כחשבון.

אומנם עוני הוא הקללה וההשפלה החמורה ביותר הפוגעת בכבוד וברגשי האנוש של כל אדם. ממשלה המזלזלת בחיי אזרחיה ואינה דואגת למחסורם, אינה מבטיחה להם תנאי מחיה אנושיים, חייבים לא רק להביע לה אי-אמון, אלא צריך להושיב אותה על ספסל הנאשמים ולהרשיע אותה משפטית, מוסרית ואנושית. ואם הממשלה גורמת למצב מכיש זה לא

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום. מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה: מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

ובמימון של יותר ויותר השקעות לצבא. הביטחון ימומש על-ידי הסכם של שלום, שיבטיח את הביטחון של מדינת ישראל: הסכם של שלום קודם כול עם הפלשתינים והסכם של שלום עם העולם הערבי — ואפשר, היום לומר כוודאות, שכן אפשר להגיע להסכם של שלום כזה — ואז מדינת ישראל תוכל להשקיע יותר בבריאות, בחינוך, בתעסוקה, בפתרון בעיות של אבטלה, בפתרון הבעיות הסוציאליות של המדינה. אבל כל עוד הממשלה הזאת ממשיכה באותה מדיניות עקשנית של "לא" לשלום, "לא" לויתורים, ואפילו אם הולכים למשאומתן הולכים רק כדי שהעולם יראה, לא כדי להשיג הסכם של שלום ולא מתכוונים לשום ויתורים, אז איך אפשר להגיע לשלום? עם מי אפשר להגיע לשלום?

לכן הבעיות של המדינה בתחום הפנימי, בענייני חברה וכלכלה, עוד יגברו. כל מדיניות שלא תקצץ בנושא הביטחון, בנושא החוקת הצבא, כל מדיניות שלא תפסיק את ההתנחלויות המתגורות, כל מדיניות שלא תשאף שאיפה אמיתית להגיע להסכם של שלום עם הפלשתינים והעולם הערבי, לא תצליח לפתור את הבעיות של המדינה. צריכים לומר זאת בכנות ולראות את המצב כמות שהוא. המשך המדיניות הזאת, מדיניות של מלחמה, של התנחלויות, של דיכוי העם הפלשטיני — התוצאה תהיה יתר עוני, יתר אכזבות ויתר בעיות סוציאליות בתוך המדינה.

אני חושב שהמצב הזה יביא לתסיסה גוברת בתוך המדינה, ואז נהיה עדים לאינתיפאדה חברתית, אינתיפאדה שישתתפו בה יהודים וערבים משכבות העוני נגד מי שמדכאים אותם בתחום החברתי, נגד מי שגורמים להם לעוני ולסכל הזה.

לכן הממשלה הזאת לא זכאית לאמון, והיא צריכה ללכת כבר היום ולא מחר.

היו"ר ח' קופמן:

חברי הכנסת, יש לי הודעה כדי להגביר את המתח: את ההצבעה על האי-אמון וההצבעה על חוק-יסוד: הממשלה נערוך בשעה 19:00.

1. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ח' קופמן:

תודה. הפסקה עד השעה 19:00.

עמיר פרץ (העבודה):

איזה דבר זה?

היו"ר ח' קופמן:

היו תיאומים מראש, זאת לא המצאה שלי.

(הישיבה נפסקה בשעה 18:40 ונתחדשה בשעה 19:04.)

2. הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה בשל ממדי העוני בישראל

אני מבקש מכולם לשבת. לא נתחיל בהצבעה לפני שכולם ישבו, ולפני שיהיה פה שקט מוחלט. חברי הכנסת. חבר הכנסת אלי כץ-מנחם. אני שמח שחברי הכנסת מתחבקים אבל אשמח עוד יותר אם חברי הכנסת ישבו. חבר הכנסת יצחק לוי, לא די שאתה לא יושב, אתה עוד מדבר עם היושבים ביציע? חבר הכנסת צחי הנגבי, אבקש גם ממך לשבת. אני מבקש שקט מוחלט. חברי הכנסת, ראינו למה גורם הרעש הזה. אי-אפשר

אני חי, באזור נצרת: מגדל-העמק, נצרת-עלית, נצרת, בית-שאן. היישובים הערביים באזור סובלים מעוני רב, אבל גם במקומות אחרים: בבאר-שבע, בשכונות העוני בתל-אביב, בכני-ברק, במקומות שונים.

העוני הולך וגובר, וכל אלה שמנסים לנתח את הסיבות האמיתיות לו צריכים לראות, שהסיבה המרכזית היא מדיניות הממשלה בנושא השלום והביטחון. המדינה משקיעה חלק גדול מתקציבה בשני נושאים: הקמת התנחלויות וסלילת כבישים בשטחים הפלשתיניים הכבושים, והקצבת אחוז גבוה מההכנסה הלאומית של מדינת ישראל לצורכי צבא, לצורכי חימוש, פיתוח מערכות נשק חדשות, קניית נשק והחזקת צבא גדול. אני חושב שיש להביא לשינוי משמעותי במדיניות של הממשלה בשני הנושאים. בנושא ההתנחלויות — להפסיק את הקמתן של התנחלויות מתגורות, שאין להן עתיד והן רק מהוות מכשול לקידום תהליך השלום ולא יכירו בהן. אף אחד לא יכיר בהן ואין להן עתיד, להתנחלויות הללו. בסופו של דבר, ההתנחלויות הללו יפורקו כפי שפורקו ההתנחלויות שהיו כסיני.

גאולה כהן (התחיה):

לא תזכרה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית): ההתנחלויות האלה יתפרקו, "ע"אצ בן ענאך", לא יעזור לך. ואת מבינה מה זה "ע"אצ בן ענאך" בערבית.

היו"ר ח' קופמן:

"ע"אצ בן ענו" או "ע"אצ בן ענאך"?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

"ע"אצ בן ענאך", כי היא נקבה. לו היה זה זכר, הייתי אומר: "ע"אצ בן ענו".

ובנושא השני: עם כל ההכרה בצרכים הביטחוניים של מדינת ישראל, הבעיות הביטחוניות לא יבואו על פתרון בצריכת כמויות גדולות יותר של נשק, בהחזקת צבא גדול יותר

היו"ר ח' קופמן:

בינתיים — הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, מטעם הממשלה, לקריאה ראשונה, הצעת חוק-יסוד: החקיקה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לשבת. הנני מתכבד בזה לחדש את ישיבת הכנסת.

אנחנו נצביע עכשיו על הצעות סיעות ר"צ, מפ"ם, שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה בשל ממדי העוני בישראל. יש פה בקשה להצבעה אישית.

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי־אמון לממשלה —

אפרים גור — נגד
מרדכי גור —

מרדכי גור (העבודה):

אדוני היושב־ראש, היתה פה אי־הבנה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש. אני לא חושב שזה בסדר שכשחבר כנסת מביע את דעתו מתחילים להישמע דברי ביקורת באמצע הישיבה.

מזכיר הכנסת, נא להמשיך.

חבר הכנסת גולדשטיין, מה הצבעת? — נגד.

חבר הכנסת גור, אתה חושב שלא שמעו אותך. מה הצבעת?

אפרים גור (אחדות למען השלום והעליה):
נגד.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשום כך?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

נבדוק. אני מציע לבדוק. חבר הכנסת אפרים גור רשום נגד? כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. נא להמשיך.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא בשמות חברי הכנסת)

מרדכי גור — בעד

גדליהו גל — בעד

אריה גמליאל — נגד

משה גפני — נגד

פסח גרופר — נגד

שרה דורון — נגד

אלי דיין — בעד

שלמה דיין — נגד

עבד־אלוהב דראושה — בעד

יגאל הורביץ — נגד

שלמה הלל — בעד

שמואל הלפרט — נגד

זבולון המר — נגד

צחי הנגבי — נגד

אליקים העצני — נגד

שבח וייס — בעד

אריאל ויינשטיין — נגד

עזר ויצמן — בעד

מרדכי וירשובסקי — בעד

אברהם ורדיגר — נגד

להתאפק? כבוד סגן שר האוצר, אודה לך. חבר הכנסת יואש צידון, גם את תשומת לבך אני מפנה לכן שבזמן ישיבה לא מרברים עם היושבים ביצע.

אני פונה אל היושבים ביצעים, לא אל חברי הכנסת אלא אל היושבים ביצעים: אם תהיה מצדכם הפרעה, אני אילץ לבקש מכם לצאת מהאולם. לכן אבקש שיהיה שקט.

אדוני המזכיר, נא לקרוא את השמות.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא בשמות חברי הכנסת)

אהרן אבוחצירא — נגד

היו"ר ד' שילנסקי:

אתם מבינים שהמזכיר הוא רק בן־אדם והוא צריך לשמוע את התשובות. אדוני המזכיר, בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא בשמות חברי הכנסת)

אני חוזר.

אהרן אבוחצירא — נגד

רפאל אדרי — בעד

אהוד אולמרט — נגד

חיים אורון — בעד

מיכאל איתן — נגד

רפאל איתן — נמנע

שולמית אלוני — בעד

אריה אליאב — בעד

שושנה ארבל־אלמזלינו — בעד

נאוה ארד — בעד

משה ארנס — נגד

זאב בנימין בגין — נגד

אברהם בורג — בעד

יגאל ביבי — נגד

צ'רלי ביטון — בעד

יוסף ביילין — בעד

בנימין בן־אליעזר — אינו נוכח

אליהו בן־אלישר — נגד

אליהו בן־מנחם — בעד

מיכאל בר־זהר — בעד

חיים בר־לב — בעד

עוזי ברעם — בעד

גדעון גדות — נגד

חמר גוז'נסקי — אינה נוכחת

יוסף גולדברג — נגד

מיכה גולדמן — בעד

פנחס גולדשטיין — בעד

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):	אורה נמיר	— בעד
פעמיים נגד.	משה נסים	— נגד
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	מוחמד נפאע	— בעד
(קורא בשמות חברי הכנסת)	בנימין נתניהו	— נגד
רחבעם זאבי	עדנה סולודר	— בעד
עמנואל זיסמן	יוסף עזרן	— נגד
מיכאל חריש	עובדיה עלי	— נגד
גד יעקבי	שאול עמור	— אינו נוכח
גאולה כהן	חסיין פארס	— בעד
רן כהן	אברהם פורז	— בעד
רענן כהן	חנן פורת	— נגד
היו"ר ד' שילנסקי:	משה זאב פלדמן	— נגד
חבר הכנסת רענן כהן — — —	רפאל פנחסי	— נגד
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	מנחם פרוש	— נגד
אמר.	יהודה פרח	— נגד
היו"ר ד' שילנסקי:	שמעון פרס	— בעד
בסדר. אני מבקש שלא לעזור. חבר הכנסת רענן כהן יודע להסתדר לכך.	יצחק חיים פרץ	— נגד
קריאות:	עמיר פרץ	— בעד
בעד.	גדעון פת	— נגד
היו"ר ד' שילנסקי:	יאיר צבן	— בעד
הנה, עוד כמה קולות נשמעו אחרי-כן. זה גורם לבלבול.	דוד צוקר	— בעד
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	יעקב צור	— בעד
(קורא בשמות חברי הכנסת)	יואש צידון	— נמנע
אברהם כ"ץ-עוז	חיים קופמן	— נגד
דוד לוי	חיים קורפו	— נגד
יאיר לוי	ישראל קיסר	— בעד
יצחק לוי	מיכאל קליינר	— נגד
דוד ליבאי	משה קצב	— נגד
אוריאל לין	יצחק רבין	— בעד
עוזי לנדאו	אברהם רביץ	— נגד
דוד מגן	אמנון רובינשטיין	— בעד
יצחק מודעי	ראובן ריבלין	— נגד
אליעזר מזרחי	חיים רמון	— בעד
האשם מחאמיד	אבנר חי שאקי	— נגד
רוני מילוא	יהושע שגיא	— נגד
מוחמד מיעארי	אברהם שוחט	— בעד
חגי מירוס	משה שחל	— בעד
נואף מסאלחה	שמעון שטרית	— בעד
יהושע מצא	רב שילנסקי	— נגד
דן מרידור		
יצחק נבון		

— הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי
הפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה; הצעת חוק-יסוד: הממשלה —

חברי הבית אני יכול לאחל בריאות לחבר הכנסת בן-אלישר,
שיצא היום מבית-החולים.

יש משהו באולם שלא הצביע?

אליקים העצני (התחיה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

יש משהו באולם ששמו לא נקרא? לא. בסדר. אפשר
לסכם ולהגיש לי את התוצאות. אני מקווה שההצבעה הבאה
גם כן תהיה כל כך שקטה ומסודרת כמו שהיתה הצבעה
זו.

חברי הכנסת, בעד הצעות האי-אמון — 51, נגד — 62,
נמנעים — 2. הצעת האי-אמון לא התקבלה.

יעקב שמאי — נגד
יצחק שמיר — נגד
גרשון שפט — נגד
יאיר שפרינצק — נגד
אריאל שרון — נגד
יוסי שריד — בעד
אברהם שריר — נגד
דן תיכון — נגד

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. עד שאקבל את התוצאה, אני חושב שבשם כל

ח. הצעת חוק-יסוד: הממשלה*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יגאל הורביץ, שמעתי באופן לא
פורמלי על כל מיני הסכמים שישנם, ואני לא יודע מה הם.
יושב-ראש הכנסת אינו צד להסכמים. יושב-ראש הכנסת פועל
בהתאם לתקנות. אני מבקש לקרוא את השמות.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

למה אי-אפשר להירגע? אמרתי שאנחנו ניגשים להצבעה.
רבתי, היה לנו ניסיון לא נעים. חברי הכנסת, אני מבקש שכולם
יהיו בשקט. רבתי, אל נחזור על מה שהיה. אדוני השר זאבי,
אודה לך אם תשב.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אם יש הסכם, ושמעת על קיומו של
הסכם, שמא תורה להניח אותו לפנינו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא יודע. אני אומר שמדברים פה כל הזמן. רק הבהרתי
שאני אינני צד לשום דבר. נא לקרוא את השמות.

מוזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא בשמות חברי הכנסת)

אהרן אבוחצירא — בעד
רפאל אדרי — נגד
אהוד אולמרט — בעד
חיים אורון — נגד
מיכאל איתן — בעד
רפאל איתן — נגד
שולמית אלוני — נגד
אריה אליאב — נגד
שושנה ארבלי-אלמוזלינו — נגד

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים עכשיו להצעת חוק-יסוד:
הממשלה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית — המשך הדיון.
אנחנו עומדים בבקשתו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק
ומשפט להחזיר את החוק לוועדה, בהתאם לתקנה 127 לתקנות
הכנסת.

דוד ליכאי (העבודה):

מה בדיוק בקשתו, האם להחזיר את החוק לוועדה תוך
הגבלת זמן?

היו"ר ד' שילנסקי:

על-מנת לרענן את הזיכרון, אדוני יושב-ראש ועדת
החוקה, חוק ומשפט, אני מאפשר לך במשפט אחד לומר
לשואלים מה היתה פנייתך. בלי הנמקה, רק תחזור על-מנת
לרענן את הזיכרון. בבקשה.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה היא פשוטה
בתכלית, שמליאת הכנסת תטיל על ועדת החוקה, חוק ומשפט
לדון מחדש בחוק-יסוד: הממשלה על-פי סעיף 127(א) לתקנות
הכנסת.

יגאל הורביץ (הליכוד):

ותאריך?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מבקש לקרוא את השמות.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אני מבקש להעיר הערה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה. הערה במשפט אחד.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אני רוצה להיענות לבקשת יושב-ראש הוועדה, ואני מתאר
לי שיש חברים רבים כאן הרוצים להיענות לה, אבל האפשרות
הזאת תינתן רק אם יהיה כרוך לנו מתי תביא הוועדה בפני
המליאה את המסקנות שלה. אם לא ייקבע תאריך, לא אוכל
להצביע בעד הבקשה.

* "דברי הכנסת", חוברת זו, עמ' 2213.

נאוה ארד	— נגד	אברהם ורדיגר	— בעד
משה ארנס	— בעד	רחבעם זאבי	— בעד
זאב בנימין בגין	— בעד	עמנואל זיסמן	— נגד
אברהם בורג	— נגד	מיכאל חריש	— נגד
יגאל ביכי	— בעד	גד יעקבי	— נגד
צ'רלי ביטון	— בעד	גאולה כהן	— בעד
יוסף ביילין	— נגד	רן כהן	— נגד
בנימין בן-אליעזר	— נגד	רענן כהן	— נגד
אליהו בן-אלישר	— בעד	אברהם כ"ץ-עוז	— אינו נוכח
אליהו בן-מנחם	— נגד	דוד לוי	— אינו נוכח
מיכאל בר-זהר	— נגד	יאיר לוי	— בעד
חיים בר-לב	— נגד	יצחק לוי	— בעד
עוזי ברעם	— נגד	דוד ליבאי	— נגד
גדעון גדות	— בעד	אוריאל לין	— בעד
חמר גוז'נסקי	— אינה נוכחת	עוזי לנדאו	— בעד
יוסף גולדברג	— בעד	דוד מגן	— בעד
מיכה גולדמן	— נגד	יצחק מודעי	— נגד
פנחס גולדשטיין	— נגד	אליעזר מורחי	— בעד
אפרים גור	— בעד	האשם מחאמיד	— נגד
מרדכי גור	— נגד	רוני מילוא	— בעד
גדליהו גל	— נגד	מוחמד מיעארי	— נגד
אריה גמליאל	— בעד	חגי מירוס	— נגד
משה גפני	— בעד	נואף מסאלחה	— נגד
פסח גרופר	— נגד	יהושע מצא	— בעד
שרה דורון	— בעד	דן מרידור	— בעד
אלי דיין	— נגד	יצחק נבון	— נגד
שלמה דיין	— בעד	אורה נמיר	— נגד
עבד-אלוהב דראושה	— נגד	משה נסים	— בעד
יגאל הורביץ	— נמנע	מוחמד נפאע	— נגד
שלמה הלל	— נגד	בנימין נתניהו	— בעד
שמואל הלפרט	— בעד	עדנה סולורד	— נגד
זכולון המר	— בעד	יוסף עזרן	— בעד
צחי הנגבי	— בעד	עובדיה עלי	— בעד
אליקים העצני	— בעד	שאול עמור	— אינו נוכח
שבח וייס	— נגד	חסיין פארס	— נגד
אריאל ויינשטיין	— בעד	אברהם פורז	— נגד
עזר ויצמן	— אינו נוכח	חנן פורת	— בעד
מרדכי וירשובסקי	— בעד	משה זאב פלדמן	— בעד

רפאל פנחסי	— בעד	חיים רמון	— נגד
מנחם פרוש	— בעד	אבנר חי שאקי	— בעד
יהודה פרח	— בעד	יהושע שגיא	— בעד
שמעון פרס	— נגד	אברהם שוחט	— נגד
יצחק חיים פרץ	— בעד	משה שחל	— נגד
עמיר פרץ	— נגד	שמעון שטריח	— נגד
גדעון פת	— בעד	דב שילנסקי	— בעד
יאיר צבן	— נגד	יעקב שמאי	— בעד
דוד צוקר	— נגד	יצחק שמיר	— בעד
יעקב צור	— נגד	גרשון שפט	— בעד
יואש צידון	— נגד	יאיר שפרינצק	— בעד
חיים קופמן	— בעד	אריאל שרון	— בעד
חיים קורפו	— בעד	יוסי שריד	— נגד
ישראל קיסר	— נגד	אברהם שריר	— בעד
מיכאל קליינר	— בעד	דן תיכון	— בעד
משה קצב	— בעד		
יצחק רבין	— נגד		
אברהם רביץ	— בעד		
אמנון רובינשטיין	— נגד		
ראובן ריבלין	— בעד		

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש להפנות את תשומת לב כל הציבור: גם אם תתקבל ההצעה של יושב-ראש ועדת החוקה, אני מבקש שלא להתפזר, כי אנחנו ממשיכים בהצבעות על חוקים נוספים ברצף. אני מבקש מכולם לשבת. אני לא אקרא את התוצאה עד שכולם ישבו כי אנחנו ממשיכים בהצבעות.

ובכן, בעד — 60, נגד — 54, אחד נמנע. פנייתו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

ט. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9), התש"ן—1990*

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ניגשים עכשיו להצבעה על העברת הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9), התש"ן—1990, בקריאה ראשונה. האם אפשר להצביע אלקטרונית?

קריאות:
כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצביע אלקטרונית על הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9), התש"ן—1990. זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה

נגד

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

מה הבעיה? זה עניין שבהסכמה, נגמור ברוח טובה. אני מבטל את ההצבעה ונצביע מחדש.

חיים רמון (העבודה):
על מה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תהיו בשקט. ארבע פעמים אמרתי על מה. אני אגיד בפעם החמישית. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9), התש"ן—1990.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה זה?

היו"ר ד' שילנסקי:

זה מונח כל הזמן. זה היה מונח אתמול, היה מונח היום. עכשיו אומרים מה זה? אני מצביע. מי שיודע, יודע; ומי שלא יודע, לא יודע. זו הצבעה מס' 3.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1970).

פקודת הראיות (תיקון מס' 9).
התש"ן — 1990. לוועדת החוקה, חוק ומשפט
נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הצעת החוק הועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אמרתי
כבר קודם שזו קריאה ראשונה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה — 54

נגד — 44

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון

י. הצעת חוק מס שבח מקרקעין (פטור ממכירת דירת מגורים) (הוראת שעה), התשנ"ב — 1992* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מנמק עכשיו רק את
ההסתייגות הראשונה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לרשותך חמש דקות.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החוק הזה נולד כאשר
היתה תחושה שיש מצוקה גדולה בתחום הדירות, וקיוו שאם
אנחנו ניתן פטור ממס שבח מקרקעין, יצטרפו למעגל הדירות
שניתנות לקנייה ולמכירה עוד כמה אלפי דירות. מאז הוכן
החוק הזה, השתנה המצב לחלוטין. לצערי, החוק, כפי שהוא
מוצע היום, הוא חוק אשר נותן פטור ממס שבח מקרקעין למי
שהמדינה איננה צריכה בשעה זו לתת להם פטורים.

החוק נותן פטורים ביד נדיבה מעל ומעבר למה שצריך. יש
תופעה משונה במדינת ישראל, בכל פעם שאנחנו מדברים על
מיסוי על עבודה — תמיד מעלים את המס, תמיד מוסיפים.
הדבר נתון וידוע, במס על עבודה אין בעיות. אבל זו המדינה
היחידה בעולם כמעט שאיננה מטילה כמעט מסים על הון. יש
במדינת ישראל אפיקי השקעה רבים הפטורים באופן מוחלט
ממסים על הון. בחוק הזה באים ומרחיבים את המעגל.

בעבר כבר פטרנו ממס שבח את רוב הדירות המשמשות
באמת למגורים, ובצדק. אדם לא עושה עסקים בדירת יחיד
שלו. אם אדם הרוויח או לא הרוויח על דירת יחיד, זה לא
חשוב, הוא זכאי לפטור מוחלט ממס. על כך אין ויכוח.

הוויכוח הוא, האם הוא זכאי לפטור ממס גם על דירה
נוספת שקנה, ובכך המקרים הוא קנה אותה כהשקעה. מדוע
השקעה זו צריכה להיות פטורה ממס והשקעה בתעשייה איננה
פטורה ממס? מדוע השקעה זו תהיה פטורה כאשר כל
ההשקעות האחרות אינן פטורות? אני חושב שהדבר הזה
מעוות.

יש בעיה אחת בישראל, שאותה צריך לפתור. לעתים שני
בני זוג מתחתנים, כל אחד בא עם דירה קטנה שרכש
מחסכונותיו — להם באמת צריך לתת פטור, ולהם בלבד. זאת
בעיה אמיתית, אבל כאשר רוצים לכבד ולפתור את הבעיה של
בני הזוג האלה, מה עושים? על גבם של בני זוג שלכל אחד
מהם יש דירה קטנה, שתי הדירות ביחד שוות
300,000 — 400,000 שקלים, מה אנחנו עושים? אנחנו
מוסיפים ונותנים פטור לאלה שדירת היחיד שלהם שווה
500,000 או 600,000 שקלים, להם אנחנו נותנים פטור לדירה
נוספת, שגם ערכה כמה מאות אלפי שקלים. איזה היגיון

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו עוברים להצעת חוק מס שבח מקרקעין (פטור ממכירת
דירת מגורים) (הוראת שעה), התשנ"ב — 1991, בקריאה שנייה
ובקריאה שלישית. יציג את החוק בשם ועדת הכספים חבר
הכנסת אריאל ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם ועדת הכספים אני
מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק מס
שבח מקרקעין (פטור ממכירת דירת מגורים), אשר מעתה יהיה
שייך לשנת 1992.

אעמוד בקצרה עתה על עיקרי השינויים שבאו בחוק.
החוק יהיה בבחינת הוראת שעה, והוא יחול על מכירת דירת
מגורים בשלוש השנים הבאות. ניתן פטור במכירת שתי דירות
מגורים בכל אחת משלוש שנות התחולה של החוק. הפטור לא
ינתן למי שמכר בפטור ממס לפי חוק זה דירת מגורים
שנרכשה או נבנתה בתקופת התחולה של החוק. יש הוראות
מיוחדות לעניין מכירה של דירת מגורים בערך של 800,000
שקלים חדשים או יותר ולעניין מכירה של דירת מגורים, כאשר
ערכה עם ערך דירה אחרת שנמכרה בתקופה הקובעת בתוך 12
החודשים הקודמים מגיע ל-800,000 שקלים חדשים או יותר.
המוכר ישלם מס על החלק העודף על הסכום הזה.

הפטור לפי חוק זה לא יחול לגבי דירת מגורים שהמוכר
קיבל במתנה בתקופה הקובעת. זאת, כדי למנוע ספקולציות.
רבתי חברי הכנסת, עד כאן עיקר השינויים. היו דיונים
ממצים בוועדה. אבקש מחברי הבית לאשר את החוק בקריאה
שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, לחוק הזה יש מספר קטן של הסתייגויות.
חבר הכנסת אלי בן-מנחם, יש לו הסתייגות. אתה רוצה לנמק?
אני חוזר, חבר הכנסת אלי בן-מנחם איננו? אני חוזר, חבר
הכנסת אלי בן-מנחם איננו. אם כך, לשם החוק אין הסתייגויות.
נצביע על הכול ביחד. חבר הכנסת דן תיכון, הסתייגות.

דן תיכון (הליכוד):

מוותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

מוותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שוחט — איננו. חבר הכנסת רמון, בבקשה.

עבר תהליך בוועדה, והוא איננו כפי שהוגש בקריאה הראשונה ולא לפי המוטיבציה העיקרית של כל חברי הוועדה שתמכו בו. כשכל חברי הוועדה תמכו בחוק הזה, נאמר שיש בעיה של זוג שנישא, לו יש חצי דירה, לה יש רבע דירה, הם יכולים למכור בלי מס רק דירה אחת, הם רוצים לממש את הזכויות שלהם בשתי הדירות, לשפר את תנאי המגורים שלהם ולקנות דירה אחת ביחד. לזה כולנו הסכמנו. מקרה אחר, הוא ירש חצי דירה, היא ירשה איזו זכות. זאת היתה כוונה ראויה של המציע, חבר הכנסת ויינשטיין, כמניע עיקרי לחוק, וכל חברי הוועדה תמכו בו.

כאשר נכנסנו יותר לעניין החוק, התבררו לנו כמה עובדות. אני מתפלל על חבר הכנסת ויינשטיין, שעשה מאמץ רב להגיע בחוק הזה להסכמה עם כל חברי הוועדה, אבל נתקע כאשר התברר שאין אף לאחד כוונה לתת פטור ממס למי שמוכר דירות רבות במשך שלוש שנים, שכולן יחד מסתכמות ב-800,000 ועוד 800,000 ועוד 800,000 שקלים. במי מדובר במקרה הזה?

ההסתייגות העיקרית שאני רוצה לנמק כאן היא לסעיף 2 — אני מציע תוספת לסעיף קטן (ב), פסקה (3): שווי הדירה עולה על 950,000 שקלים; 400,000 דולר.

מה הצענו, חברי הכנסת רמון, רן כהן ואני? הצענו שמעל 400,000 דולר, לא דירה של 400,000 דולר, אלא דירות מעל 400,000 דולר, יחול עליהן מס כערך המס שמוטל על אותו נישום כאשר מחשבים לו את ההפרש של הערך האינפלציוני וכל החישוב שאין טעם להיכנס אליו עכשיו. אמרו: לא, זה מפיל את החוק.

למה זה מפיל את החוק? אם שניים מכרו שני פנטהאוזים בחצי מיליון דולר כל אחד, אנחנו צריכים לתת להם פטור מלא? היום, בתקופה הזאת? למה? אמרו לנו אנשי מס הכנסה שאפשר על זה לפקח, אמרו לנו אנשי מס הכנסה שהחוק לא עומד על הנקודה הזאת. זה הפך לשאלה המרכזית, המציע אמר: אם ההסתייגות הזאת תעבור, אני מושך את החוק.

למה הכוונה? איזה מסר יוצא מהחוק הזה? על דירה ב-400,000 דולר אי אפשר להטיל מס? אי אפשר להטיל מס על הדולר האחד מעל 400,000? לא על ה-400,000, 400,000 יהיו פטורים, אבל על הדולר ה-400,001? תטיל עליו מס.

זה מה שמופיע בהסתייגות אחרי סעיף 2, של חברי הכנסת רמון, רן כהן ושלי. אני פונה אל חברי הכנסת, זו לא שאלה של קואליציה ואופוזיציה, זו לא בחירה ישירה לראש ממשלה. אם אנחנו רוצים לעודד ברצינות משפחות צעירות, יורשים, דיירים בדמי מפתח — כמו שאמר חבר הכנסת ויינשטיין, והוא מצוי מאוד בנושא הזה — אם רוצים להקל עליהם לשפר את רמת חייהם, להוציא את הדירות האלה לשוק, משום שעד עכשיו היה מוטל עליהן מס, בזה כולנו תומכים. אבל, ריבון כל העולמים, מעל 400,000 דולר תטיל מס. איזה צדק יש פה? על מה אחם מדברים?

רן תיכון (הליכוד):

כאשר החוק הישן קיים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כשהחוק הישן קיים.

רן תיכון (הליכוד):

פטור אחת לארבע שנים.

חברתי, כלכלי, סוציאלי יש בדבר הזה? רוצים כאילו לפתור בעיה של בני זוג מסכנים, אולי לא מסכנים. אבל בהחלט לא עשירים, שצריך לתת להם פטור. אני בעד זה, ולכן אני מציע שהחוק הזה ייקרא: פטור חלקי במכירת דירה ליחיד. זו היתה צריכה להיות המטרה המרכזית בחוק.

לצערי, כל המטרה הזאת עוותה, שובשה. החוק הזה יאפשר לאנשים עשירים מאוד ליהנות מפטור שאין לו שום ערך, לא כלכלי ולא חברתי. בהסתייגויות האחרות שאנמק אתייחס בצורה ספציפית לעיוותים שהחוק הזה יוצר, למי הוא מעניק יתרונות על חשבון מי. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת רן כהן, אתה מנמק את כל ההסתייגויות שלך?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): כן.

אדוני היושב ראש, רכותי השרים, חברות וחברי הכנסת, מאחר שההסתייגות שלי וזה להסתייגות של חבר הכנסת חיים רמון, אין לי להאריך בדברים. אני מזדהה לחלוטין עם הדברים שנאמרו ומבקש להדגיש רק שני דברים.

אנחנו עומדים להקל הקלה גדולה, שחלקה מוצדק מאוד, ועל כן בסיכומי של דבר אני אצביע בעד החוק בעניין מכירת דירות.

רן תיכון (הליכוד):

מה מוצדק בעיניך?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מייד אומר. אני רק רוצה שנביא בחשבון, שהיום היה דיון מרתוני בכנסת בנושא העוני, כולנו תיארונו לאיזה מצב הגיעה אוכלוסייה שלמה של למעלה מחצי מיליון ישראלים. שאינם יכולים להתקיים בכבוד. ואנחנו עומדים היום להקל, נדמה לי שההקלה גורפת יותר מדי.

אם ניתן למכור דירות במחירים מופלגים מאוד מצד אחד, ומצד שני ניתן על-פי החוק למכור שש דירות במהלך שלוש שנים, הרי זו הפרזה מגומגמת מאוד. לעניות דעתי, נכון היה להקל במכירה של שתי דירות, ואולי עוד דירה, שלוש דירות במשך שש שנים, אבל לא לתת הקלה גורפת ולאפשר למכור בלי סוף דירות, דבר שכמעט גובל בספקולציה. נכון שלא ניתן למכור דירות חדשות לפי החוק הזה, אלא רק דירות שנמצאות ברשות הבעלים המוכרים. אבל גם זה עדיין יאפשר לקבוצת אוכלוסייה חזקה מאוד לעשות רווח גדול מאוד על חשבון קופת המדינה.

מטרת ההסתייגות שלי היא לסייג את ההקלה הגורפת למכירה של דירות בסכומים גבוהים מאוד מאוד. תודה.

רן תיכון (הליכוד):

לא הבנתי מה שאמרת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אורון, יש לך שלוש הסתייגויות, אתה מנמק את כולן?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מנמק את כל ההסתייגויות שלי ביחד.

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, לא כל כך נוח לי להעלות פה את ההסתייגות, משום שאני מרגיש שהחוק הזה

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אנחנו אומרים, מעל 950,000. התפשרנו, התחלנו בסכומים נמוכים הרבה יותר. חבר הכנסת רמון ואני חשבנו שאפשר להתחיל בסכומים נמוכים יותר. יש היום דירות במיליון דולר, במיליון וחצי דולר. הם צריכים פטור? תסבירו את זה למישהו בארץ. על שכר עבודה משלמים מס מהשקל הראשון, על כל דבר מוטל מס, על מכירת דירה כזאת לא? חבר הכנסת ויינשטיין, אם החוק הזה מיועד להם — — —

דן תיכון (הליכוד):

למה תמכת בקריאה ראשונה, אם אפשר לדעת?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בקריאה טרומית הוצג בפני הוועדה נושא שונה. כולנו קיבלנו מכתבים. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין קיבל הרבה יותר מכתבים. אבל כל אחד מאתנו קיבל לפחות פנייה אחת שדיברה על משפחה צעירה שיש לה חצי דירה, והיא כבר רכשה דירה אחת, ואמרה שהם לא יכולים למכור אותה כי יש על זה מס עצום — זה היה מוכן, נכון וצודק. יש יחרון, לפי כל אמת מידה, להוציא את הדירות האלה לשוק. אבל אין הצדקה שלא לקבל את ההסתייגות הזאת. לא עליה עומד החוק. אם ההסתייגות הזאת תתקבל, החוק יהיה נכון יותר וצודק יותר. חבר הכנסת ויינשטיין, אתה תצליח לרכז סביבו אמן והצבעה רבה יותר של חברי כנסת. ולא — אתה מעמיד לפחות אותי בבועה קשה מאוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. חבר הכנסת אלי דיין, אתה מנמק את שתי ההסתייגויות.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אנמק את שתי ההסתייגויות. אני מביע את תמיחתי על שלא הונח לפני הכנסת ההסכם שנעשה בין המפד"ל לבין יושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. אנחנו, כחברי ועדת החוקה, חוק ומשפט, לא שותפנו בהסכם הזה ואיננו יודעים מה הוסכם. בכל הנושא של ההסכם הזה צריך שהציבור ידע, שהיושב־ראש והמפד"ל — אני חייב לומר, גם המפד"ל — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

לאיזה יושב־ראש אתה מתכוון?

אלי דיין (העבודה):

ליושב־ראש ועדת החוקה. יושב־ראש הכנסת, חס וחלילה, יושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, ובמיוחד המפד"ל, המגלגלת את העיניים האלה שוב, ועוד הפעם משחקים כמו ששיחקו בחוק שבח וייס בנושא הייחודיים, שחתמו על הסכם ולא נכנסו להצביע. צריך שהציבור ידע מי המפד"ל הזו ומה הם המשחקים שהיא משחקת לאחרונה בחופש הזה בכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לי הרושם שאתה לא מדבר על החוק שעל סדר־היום.

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה שידעו, זו ההזדמנות שלי לומר את זה. זה כל כך טרי. זה כאש עצור בעצמותי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דיין, בהתאם לתקנון, כשמישהו מדבר לא לעניין שדנים בו, היושב־ראש צריך להפסיק אותו. לא הפסקתי אותך, אבל אמרת מספיק. עכשיו תחזור לסדר־היום.

אלי דיין (העבודה):

אני מקבל את הערת היושב־ראש ואני חוזר לחוק.

אני מציע למשוך את החוק הזה. לחוק הזה היתה כוונה. כאשר היה מחסור בדירות רצתה הממשלה להוציא דירות מהמלאי, ולכן אמרו, שנוסף על דמי השכירות, שהם פטורים לחלוטין, אולי נפטור דברים נוספים כדי להוציא לשוק כמה דירות. היום יש חוק מס שבח, ומי שמוכר דירה פעם אחת בארבע שנים, פטור.

אברהם שוחט (העבודה):

אם יש לו שתי דירות, אם יש לו דירה אחת, הוא יכול למכור כל יום.

אלי דיין (העבודה):

ודאי. דירה אחת הוא יכול למכור כל יום. אם יש לו שתי דירות, הוא יכול למכור אחת לארבע שנים. היום קיימו דיון על העוני. אנחנו מדברים על בעיות חברתיות קשות. אין לממשלה 7 מיליוני שקל לשיקום שכונות, ופה אנחנו הולכים לפטור עוד עשרות מיליונים ולמנוע הכנסות מהמדינה.

אני שואל אתכם, רבותי חברי הכנסת, כאשר לממשלה אין כסף, או אמרת שאין לה כסף — יש לה כסף לדברים אחרים, שם הכסף בלתי מוגבל. כבישים בשטחים, וכו' — — —

יגאל הורביץ (הליכוד):

רחם עלינו.

אלי דיין (העבודה):

כביש כפר־ורבורג — אשקלון מוקפא. נראה, נדון בזה השבוע.

החוק הזה הוא חוק לא טוב. הוא בא בימים לא טובים. דיברנו על 500,000 עניים, ואנחנו באים לפטור כל מיני השקעות בדירות בכל מיני סיטואציות. אני חושב שכדאי "לעשות חושבים" כעניין זה בשעה זו. יש לנו חוק מס שבח, שקיים הרבה שנים. הוא הוכיח את עצמו. יש בו איזונים. יש בו איוון מסוים. שאומר מתי יש פטור כשיש שתי דירות.

בתחושה של היום, של הקשיים הכלכליים, של העוני, של האבטלה, כשהמדינה זקוקה לכל שקל, הייתי מציע ואומר, שאין זו העת לדון בחוק הזה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי גולדברג — הוא איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם שוחט. חבר הכנסת שוחט, כשקראתי אותך להסתייגות הראשונה, לא היית. יש לך שתי הסתייגויות. אני מאפשר לך, במסגרת הזמן הזה, לנמק גם את ההסתייגות הראשונה, ואם תעבור על הזמן בדקה או שתיים, לא ארעיש עולמות.

אברהם שוחט (העבודה):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה להתייחס לנקודה אחת שנראית לי חמורה מאוד. הייתי שותף לדיוני ועדת הכספים כאשר יוזם החוק, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, הציג את הדברים וסיפר לנו על אותם מסכנים שנתקעו עם שתי דירות, לא יכולים למכור אותן, יש להם חצאי דירות, משפחות הרוסות וכו'. למה הגענו היום? הגענו לחוק שמאפשר למכור שתי דירות בכל שנה במשך שלוש שנים. כלומר, אנחנו מדברים על מכירה של שש דירות, אשר שווין הכולל הוא למעלה מ-2.5 מיליוני שקל; כלומר, למעלה ממיליון דולר. וכל זה — פטור ממס.

לזול בו. אני בהחלט מקבל את המגבלות שהוטלו כאן על הפטור. אין פטור מלא אלא יש פטור חלקי. בהתניות מסוימות. מקובל עלי שבתנאים הקיימים נסתפק בהקטנת התגמולים ממס שבח לממשלה, שהמס יהיה בשיעור חלקי בלבד, ולא נביא לכך שיהיה פטור מלא. גם הממונה על הכנסות המדינה העיד בוועדה, שייתכן מאוד שהשינוי כולו לא יקטין את ההכנסות ממסים, מאחר שכיום יש פטור וצריך להמחין ארבע שנים. כל אלה שלא רצו לשלם את המס עד היום פשוט היו צריכים להמחין. מעכשיו הם יוכלו למכור גם ללא המתנה, בתנאים הקבועים בחוק.

ההסתייגות שלי היא לגבי שיטה אחת שאני לא שלם אתה, ולכן עליתי כדי לנמק את ההסתייגות במליאה. החוק קובע שהפטור יחול על שתי דירות כאשר הסכום המרבי של שתי הדירות הוא 800,000 שקל. מקובל עלי שתהיה מגבלה של 800,000 שקל, אבל מדוע להגביל את מספר הדירות? מדוע מי שמחזיק שלוש דירות בעיית פיתוח או בשכונת מצוקה, והערך הכולל של כל שלוש הדירות הוא 210,000 דולר, יצטרך לשלם מס על הדירה השלישית, ואילו אחר, שמחזיק שתי דירות בשווי 800,000 שקל, לא ישלם מס? אני רוצה שנביא בחשבון, שבשכונות המצוקה יש מצבים שדירות של 30 וכמה מטר אחדו — שתיים לאחת ואף שלוש לאחת, על-מנת לתת למשפחות מרובות ילדים דירות גדולות יותר, ושתי הדירות ביחד, או לפעמים שלוש דירות ביחד, משמשות משפחה אחת. ואז אותה משפחה שמוכרת דירה של כל שלוש הדירות יחד בערך נמוך, צריכה פתאום לשלם מס שבח כאשר בעל שתי דירות שערך יחד 800,000 שקל פטור ממס. לדעתי, כאשר הגבלנו את גובה הפטור ל-800,000, מה אכפת כמה דירות? כל סכום מעל 800,000 שקל יהיה חייב במס. ההגבלה של מספר הדירות היא הגבלה שפוגעת דווקא במקרים שבהם יש הכי פחות היגיון, צדק ורחמים לפגוע.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים רמון, בבקשה.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו צריכים להחליט כאמת, האם עם ישראל הוא עני ומסכן, או מיליונר. רק לפני כשעתיים ישבנו כאן — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה תנמק גם את ההסתייגות לסעיף 3?

חיים רמון (העבודה):

אני אנוק גם את ההסתייגות לסעיף 3.

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב.

חיים רמון (העבודה):

ישבו ובכינו כולנו, ובצדק, על מר גורלם של אנשים רבים מאוד במדינת ישראל. ואמרנו: וראו כמה עניים יש בעם ישראל, ואנו צריכים לסייע להם, לעזור להם. ושעתיים לאחר מכן, איזה חוק אנחנו מביאים? למי אנחנו רואים? למי אנחנו נותנים פטור ממס? נותנים פטור ממס לאנשים שיש להם 400,000 דולר, שיש להם דירות בשווי של 400,000 דולר. להם אנחנו נותנים פטור ממס, והם מוכרים אותן, והם ירוויחו על הדירות האלה, ולהם אנחנו אומרים: אתכם אנחנו נוציא מכלל משלמי המס. איזו סתירה בין הנאומים שכולכם נאמרת לפני שלוש שעות ובין הצעת החוק הזאת, איזה פער בלתי-נסבל.

נראה לי שאין הכוונה אכן לעזור לאותם מקרים מוצדקים שבהם נקלעות משפחות כתוצאה ממשברים כמשפחה, או אפילו במצב שיש להם שתי דירות שהסכום הכולל שלהן הוא 350,000 דולר, ונניח שרוצים להפוך את זה לדירה אחת יקרה יותר ולא יכלו לעשות זאת. אבל חבר הכנסת אריאל ויינשטיין רואג לאלקטורט שלו. אין ספק בעיניי זה. הוא לא רואג לעולים, הוא לא רואג למס הכנסה, הוא לא רואג למדינת ישראל.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה לא-נכון. הנה הקואליציה החליטה היום להצביע נגד שתי הצעות חוק הנוגעות לגמלאים. מדובר בפרוטות. הם רואגים לאוצר.

אברהם שוחט (העבודה):

בוודאי. אותם אנשים שיש להם שש דירות. כל דירה בשווי של 150,000 דולר, או ליתר דיוק 175,000 דולר — אלה המקרים המסכנים שדרכם החוק התחיל להתגלגל. החוק הזה איננו בא לפתור את בעיית העולים. החוק הזה לא בא לפתור אף בעיה אחת של מדינת ישראל. החוק הזה, בנוסח הזה, בא לפתור בעיה של קבוצה קטנה מאוד של אנשים, מחזיקי רכוש, אשר השקיעו את כספם בדירות, והיום הם רוצים להתחמק מתשלום מס מינימלי כאשר הם מממשים את הרכוש הזה.

לכן הגשתי הסתייגות, שהיא משמעותית מבחינתי, שאומרת את הדבר הבא: שתי דירות, בבקשה; שיפור המצב, בבקשה; אבל במשך שלוש שנים, ולא כל שנה שתי דירות. אסור שהחוק הזה ייהפך לחוק אשר מונע תשלום מס ונותן מקלט-מס לאנשים בעלי רכוש שאינם רוצים לשלם את המס כמו כל אזרח במדינת ישראל.

לצער הרב, ידידי חבר הכנסת אריאל ויינשטיין גלגל את הדברים בכיוון הזה. אני מקווה מאוד שמליאת הכנסת תהיה נכונה מספיק כדי לדעת להחליט שזה לא ייהפך חוק מקלט-מס לבעלי רכוש. זה צריך להיות חוק שמאפשר מכירת שתי דירות למי שאכן נקלע לבעיה אמיתית. שש דירות בשלוש שנים — זאת ספקולציה, זאת בריחה ממס. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעיקרון, ההכנסות מחוק מס שבח מקרקעין אינן הכנסות משמעותיות. ייתכן מאוד, שלו היה תקציב המדינה בנוי בצורה אחרת, היה ניתן לוותר לחלוטין על מס שבח על מכירת דירות מגורים. אני לא בטוח שבהעדר מס כזה היה המשק נפגע. לו קיבלו אנשים עידוד להשקיע בדירות, היה נוצר על-ידי כך מצב של מלאי דירות שמיועד להשכרה. המציאות בעולם מוכיחה, שהיום השיטה הטובה ביותר של השכרת דירות למגורים, השיטה שנמצאת בקו עליונה לעומת שיטות אחרות, היא לא השיטה של החזקת כמויות גדולות של דירות אלא דווקא שיטה, שלפיה בודדים, משפחות, מחזיקים דירה או שתיים. אנשים משקיעים בזה את חסכונותיהם ונהנים משכר דירה. כאשר הדירות בעצם מיועדות לבניהם ולבנותיהם, לדור הבא. בצורה זו ניתן להביא למצב שיהיו דירות רבות יותר בשוק הדירות, ואמצעים של חיסכון יופנו לכיוון הזה. כל זה, כמובן, בתנאי שתהיה נידודת ותהיה אפשרות של מכירת הדירות.

עם זאת, אין לי ספק שבמציאות של הגירעון הגדול בתקציב המדינה גם 10-20 מיליון שקלים בשנה הם סכום שאין

חשוב אם זה יכניס או לא; יש אפילו עניין של מראית עין. כאשר אתה בא וכוכה וקובל, ובצדק, על העונו בישראל, ואתה קובל על כך שילדים הולכים לבית הספר ואין להם סנדביץ', ואדם שעושה עסקים במיליוני דולרים, יהיה פטור — זה מצב לא סביר.

ראובן ריבלין (הליכוד):

ועל דירת יחיד?

חיים רמון (העבודה):

הוא לא משלם אגורה, כי זו דירת יחיד, היא פטורה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

חיים רמון (העבודה):

אז אל תקבע מס שבת כלל.

אברהם שריר (הליכוד):

מתי אתה מסיים?

חיים רמון (העבודה):

אני מסיים מיד. אם לא יפריעו לי, אסיים. יש לי עשר דקות. חבר הכנסת שריר, הרי אתה לא בקיא בתקנון, אז אל תתערב. יש לי שתי הסתייגויות, ועל כן יש לי עשר דקות.

אני מבקש מהחברים לשים לב עוד להסתייגות אחת.

אברהם רביץ (דגל התורה):

מה הרעיון של פטור ממס לדירת יחיד?

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת תיכון, אולי תיתן לי לדבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת תיכון, חברת הכנסת שרה דורון וחבר הכנסת ביבי, יש לך שיחת רעים עם חבר הכנסת שפט, אבל נא לעשות זאת בחזק.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת רביץ, הרעיון היה, כאשר נתנו פטור לדירת יחיד, שאדם שיש לו דירת יחיד, גם אם היא יקרה יחסית, וגם אם הוא מרוויח עליה איזה שבח, זאת דירת יחיד שלו, ולכן היה פטור, ואני בעד — — —

דן תיכון (הליכוד):

דירת יחיד היא דירת יחיד.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת תיכון, אל תפריע לי עכשיו. אתה לא נותן לי לדבר כבר חמש דקות. אתה נגד מה שאני אומר, הבנתי.

היה היגיון בכך. אני בא ואומר: ההיגיון הזה הוא עד רמה מסוימת, ואני לא קובע רמה נמוכה. הרי חסכים אתי שדירה בערך של 400,000 יש למתי מעט; ואני אומר עד 400,000 דולר דירת יחיד, הפטור ימשך. אבל אנחנו יודעים שבמדינת ישראל אנחנו קוראים על עסקאות של דירות בשווי 800,000-900,000 דולר, שזו לא רק השקעה בדירת יחיד, אלא מעבר לכך. זו גם השקעה הונית, ועל ההשקעה ההונית אני בא ואומר: באמת, אדם שקנה דירה ב-600,000 דולר ויש לו שבח של 100,000 דולר, רק על ה-100,000 דולר ישלם מס שבח. עד 400,000 דולר, הוא לא ישלם אגורה.

דן תיכון (הליכוד):

למה זה פטור בבורסה?

ואני באתי לחבר הכנסת ויינשטיין ואמרתי לו: אתה רוצה להקל, בבקשה. בוא נעשה דבר אחד: נשים קץ למצב שלא קיים, לדעתי, בשום מקום בעולם — במקום תרבותי לפחות — גם לא בעולם הקפיטליסטי: לא חשוב מה ערך הדירה; כשאחא מוכר אותה, אתה פטור ממס. והצעתי, שדירה עד 950,000 שקל — תקשיבו, חברי הכנסת — תהיה פטורה ממס.

מיכאל איתן (הליכוד):

זו דירה של עניים?

חיים רמון (העבודה):

זו לא דירה של עניים.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה המצב הקיים.

חיים רמון (העבודה):

אני חושב שהמצב הקיים הוא טעות. אני חושב שהחוק ששחוקב בזמנו, היתה טעות בעניין הזה. אבל אני בא ואומר: מתקנים את החוק, פותחים את העניין, בואו נפתח אותו לכל הכיוונים. 950,000 שקל, כמה כסף זה בדולרים, כי דירות אנו מחשבים בדולרים? כ-400,000 דולר, כמה אנשים במדינת ישראל יש להם דירות ששוויין מעל 400,000 דולר? 10% מהאוכלוסייה? פחות. מי שיש לו דירה ששוויה עד 400,000 דולר הוא בסדר, הוא לא ישלם אגורה מס. אבל אם ימכרו דירה במיליון דולר, ואדם הרוויח 200,000 דולר על המכירה הזאת, גם אז הוא פטור ממס? גם אז לא נדרוש ממנו אגורה אחת מס? זה הגיוני? יש בזה היגיון כלכלי, חברתי? מה ההיגיון? הרי אנשים שעוסקים בדירות בסדר גודל זה הם לא דלת העם, הם לא המעמד הבינוני, הם אפילו לא עשירים, הם העשירים שבעשירים, פחות מ-1% מהאוכלוסייה. אפילו על-מנת שהצדק יראה, אנחנו צריכים לעשות את זה. בארצות-הברית הקפיטליסטית משלמים על זה מס. באירופה המערבית משלמים על זה מס. רק בישראל יהיה גן-עדן לווילות של מיליוני דולרים? איזה היגיון יש בזה? אני לא מבין. אני לא מבין מדוע מתעקשים שלא להטיל על זה מס? מדובר באמת על מתי מעט.

אני פונה לחברים, בלי שום קשר להשקפת עולם —

ראובן ריבלין (הליכוד):

מדובר בדירת יחיד.

חיים רמון (העבודה):

יש השקעה שהיא הונית. אדם שיש לו וילה של מיליון דולר, זה נהוג בכל העולם. מה ההיגיון של פטור ליחיד?

מיכאל איתן (הליכוד):

שהוא לא יגור ברחוב.

חיים רמון (העבודה):

על 400,000 דולר אני נותן פטור.

דן תיכון (הליכוד):

למה אתה נותן פטור עד 400,000 דולר?

חיים רמון (העבודה):

כי עד 400,000 דולר זה השווי של 98% מהדירות בארץ.

ראובן ריבלין (הליכוד):

כמה יכניס המס על דירות מעל 400,000 דולר?

חיים רמון (העבודה):

אתה יודע מה, חבר הכנסת ריבלין? זה לא יכניס. מה זה

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת דן תיכון, אני מבקש שלא תפריע לי.

הרי הדבר הזה קיים בצורה דרסטית יותר במדינות קפיטליסטיות לחלוטין: בארצות־הברית, במערב־אירופה, משלמים מס שבח. אין דבר כזה שיש השקעה הונית שפטורה. עבודה אנו ממסים ב־100% והון לא. אני נגד. כל השנים אני חושב שהפטור על מניות הוא פטור הקיים רק בישראל. הוא לא קיים בארצות־הברית, הוא לא קיים בצרפת. שם משלמים מס. רק אצלנו — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

כדי לעודד.

חיים רמון (העבודה):

לא כדי לעודד. כבר מזמן זה לא מעודד דבר. זה מעודד קניו.

הפער בין הדיבורים שלנו כאן, בכנסת, על העוני ועל המצוקה מצד אחד ועל חוק שכל־כולו הופך את ישראל לגן־עדן כמעט, לפחות בנושא הזה של השקעות הוניות, הוא בלתי נסבל, וזה רק מראה את הפער בין הדיבורים שלנו שעתיים קודם ובין החוק שאנו מחוקקים עכשיו. אין שום קשר. להיפך, החוק הזה סותר את כל מה שאמרנו. הוא הופך כל מה שאמרנו רק לפני שעתים לחוכא ואטלולא. וכל מי שהצביע ואמר שיש בעיות ויש עוני ואחר־כך מחוקק חוק כזה יורק על כל אלה שנמצאים מתחת לקו העוני וגם מעליו בפניהם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מבקש לצלצל. סיימנו את הנמקת ההסתייגויות. נא להשיב על ההסתייגויות.

אריאל ויינשטיין (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני באמת אשיב בקצרה.

רבותי, יש היום מסלול שקיים שנים, שלפיו אין מס על דירות.

מיכאל איתן (הליכוד):

דירות יחיד.

אריאל ויינשטיין (בשם ועדת הכספים):

זהו מסלול שקיים. הכנסת חוקקה את החוק בידעה ברורה, כדי שתהיה ניידות במשק.

יא. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

המיוחדת למלחמה בסמים, ליושב־ראש ועדה זו, במקומו של חבר הכנסת עובדיה עלי, שהתפטר מתפקידו כיושב־ראש הוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. יש התנגדות? אין התנגדות. הכנסת מאשרת את הצעת יושב־ראש ועדת הכנסת בדבר מינוי חבר הכנסת ראובן ריבלין ליושב־ראש הוועדה המיוחדת למלחמה בסמים.

ההצעה של חברי הכנסת רמון ואורון מציעה למעשה להטיל מס על דירות. זאת נקודה ראשונה. מס על דירות מונע ניידות.

אנחנו הצענו בדיוני ועדת הכספים מסלול שני, אשר יפתור את כל הבעיות שדיברנו עליהן. אנחנו מונעים ספקולציה בכך שאנחנו לא נותנים יד לכך.

אני מודיע לחברים ששקלנו את הדברים. הדברים שנאמרו על־ידי המסתייגים הם דברים שיש בהם הטעיה, משום שהחוק הזה מבטיח שלא תהיה ספקולציה. הוא מבטיח שאנשים שירכשו דירות לאחר תחילת החוק לא יוכלו לעשות ספקולציות.

אני מציע להוריד את כל ההסתייגויות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא תיארתי לי שההנמקה שלך תהיה כל כך זריזה. יש לנו עוד שלוש דקות להצבעה.

אריאל ויינשטיין (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, אני מבקש לתקן טעות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, תיקון טעות. בלאו הכי אנחנו צריכים להמתין עד להצבעה.

אריאל ויינשטיין (בשם ועדת הכספים):

מעיר לי היועץ המשפטי של ועדת הכספים — בסעיף 1(1) המלה "יש" מקורה בטעות העתקה ויש למוחק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. חבר הכנסת ויינשטיין, על מנת למנוע ספק, תואיל בבקשה לקרוא איך צריך להיות הסעיף אחרי התיקון, וכך לא תהיינה טעויות.

אריאל ויינשטיין (בשם ועדת הכספים):

"1. בחוק זה — (1) תהא לכל מונח המשמעות שיש לו בחוק מס שבח מקרקעין, התשכ"ג — 1963 (להלן — חוק מס שבח), וזולת אם נקבע במפורש אחרת";

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. יש עוד דקה להצבעה.

יב. הצעת חוק מס שבח מקרקעין (פטור במכירת דירת מגורים) (הוראת שעה), התשנ"ב — 1992
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לנו עוד עשר שניות להצבעה. אבקש לשבת. אנחנו ניגשים להצבעה על ההסתייגויות לחוק מס שבח מקרקעין (פטור במכירת דירת מגורים) (הוראת שעה), התשנ"ב — 1991. לחבר הכנסת אלי בן-מנחם הסתייגות לשם החוק.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
אני מסיר.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא שמתי לב שבינתיים חלפה שנה, ובהסכמת כולם אני מחליף את 1991 ב-1992. התשנ"ב — 1992.

חבר הכנסת אלי בן-מנחם מסיר את הסתייגותו לשם החוק. לשם החוק יש הסתייגות גם לחברי הכנסת דן תיכון, מיכאל איתן, אברהם שוחט, חיים רמון, רן כהן וחיים אורון.

דן תיכון (הליכוד):
מסיר.

מיכאל איתן (הליכוד):
מסיר.

אברהם שוחט (העבודה):
מסיר.

חיים רמון (העבודה):
מסיר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מסיר.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מסיר.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש גם הסתייגות של חבר הכנסת אלי דיין לשם החוק.

אלי דיין (העבודה):
אני מסיר.

היו"ר ד' שילנסקי:

לשם החוק אין הסתייגויות. ניגש להצבעה על שם החוק, הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע ה

בעד שם החוק — 70
נגד — אין
נמנעים — 5

שם החוק נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

70 בעד, אין נגד, חמישה נמנעים. שם החוק כהצעת הוועדה אושר.

לסעיף 1 יש הסתייגות של חבר הכנסת יוסף גולדברג.

יוסף גולדברג (הליכוד):
אני מסיר.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש הסתייגות לחבר הכנסת שוחט. ניגש להצבעה, מס' 6.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת
א' שוחט לסעיף 1 — 29
נגד — 44
נמנעים — 2
התיקון של חבר הכנסת א' שוחט לסעיף 1
לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

29 בעד, 44 נגד, שני נמנעים. ההסתייגות לא נתקבלה. מי בעד סעיף 1 כהצעת הוועדה? זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה — 49
נגד — 25
נמנעים — 1
סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

49 בעד, 25 נגד, נמנע אחד. סעיף 1 נתקבל לפי הצעת הוועדה.

לסעיף 2 יש הסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני מוריד את הסתייגותי.

היו"ר ד' שילנסקי:

לסעיף 2 יש הסתייגות לחברי הכנסת חיים רמון, רן כהן וחיים אורון. ניגש להצבעה, מס' 8.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת
ח' רמון, רן כהן וח' אורון
לסעיף 2 — 32
נגד — 40
נמנעים — 2
התיקון של חברי הכנסת ח' רמון, רן כהן וח'
אורון לסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

32 בעד, 40 נגד, שני נמנעים. ההסתייגות לא נתקבלה. לסעיף 2 הסתייגות של חבר הכנסת אברהם שוחט.

אברהם שוחט (העבודה):
אני מסיר.

היו"ר ד' שילנסקי:

מסיר. אין צורך בהצבעה. ניגש להצבעה על סעיף 2 כהצעת הוועדה. זו הצבעה מס' 10.

— הצעת חוק מס שבח מקרקעין (פטור במכירת דירת מגורים) (הוראת שעה):
הצעת חוק הטיס (עבירות ושיפוט) (תיקון מס' 2) —

היו"ר ד' שילנסקי:

מסיר. נאפס את ההצבעה. מי בעד סעיף 3 כהצעת
הוועדה? זו הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 3, כהצעת הוועדה — 43

נגד — 32

נמנעים — אין

סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

בעד — 43, נגד — 32, נמנעים — אין. סעיף 3, כהצעת
הוועדה, נתקבל.

אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שלישית על חוק מס שבח
מקרקעין (פטור במכירת דירת מגורים) (הוראת שעה),
התשנ"ב — 1992. זו הצבעה מס' 14.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 48

נגד — 25

נמנעים — 3

חוק מס שבח מקרקעין (פטור במכירת דירת

מגורים) (הוראת שעה), התשנ"ב — 1992,

נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

48 בעד, נגד, שלושה נמנעים. אני קובע שחוק מס שבח
מקרקעין (פטור במכירת דירת מגורים) (הוראת שעה),
התשנ"ב — 1992, התקבל בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה — 45

נגד — 29

נמנעים — 2

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

בעד — 45, נגד — 29, נמנעים — 2. סעיף 2 כהצעת
הוועדה נתקבל.

לסעיף 3 יש הסתייגות של חברי הכנסת חיים רמון וחיים
אורון. ניגש להצבעה, מס' 11.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת

ח' רמון וח' אורון לסעיף 3 — 31

נגד — 40

נמנעים — 3

התיקון של חברי הכנסת ח' רמון וח' אורון
לסעיף 3 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

31 בעד, 40 נגד, שלושה נמנעים. ההסתייגות לא נתקבלה.
לסעיף 3 הסתייגות לחבר הכנסת אברהם שוחט.

אברהם שוחט (העבודה):
מסיר.

יג. הצעת חוק הטיס (עבירות ושיפוט) (תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ולהעניש את מי שלא יציית לה. הוראות אלה נקבעו בסעיף 2
בחוק שבפנינו.

האמנה השנייה היא "פרוטוקול מונטריאל" מיום 24
בפברואר 1988, בדבר דיכוי מעשי אלימות בלתי חוקיים
בשדות-תעופה המשרתים תעופה אזרחית בין-לאומית.
הפרוטוקול קובע כעבירות מעשה אלימות נגד אדם
בשדה-תעופה בין-לאומי ובתעופה הבין-לאומית, גרימת נזק
לכלי טיס שאינו בשירות, ושיבוש השירותים בשדה-תעופה.
נושא זה נכלל בסעיף 3 של החוק שבפנינו, והוספנו כי
המעשים האמורים יהיו עבירה גם אם נעשו בשדה-תעופה
פנים-ארצי, או במנחת או במסוף-נוסעים המצויים מחוץ
לשדה-תעופה. לשם כך נוספו בסעיף 1 ההגדרות המתאימות.

הצעת החוק מובאת לקריאה שנייה ושלישית בלי
שהוכנסו בה תיקונים. להצעה אין הסתייגויות, ואבקש מהכנסת
לאשר אותה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו. חברי
הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על החוק בקריאה שנייה. אנחנו
מצביעים על סעיפים 1 עד 3 בחוק הטיס (עבירות ושיפוט)
(תיקון מס' 2). זו הצבעה מס' 15.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו ניגשים להצעת חוק הטיס (עבירות ושיפוט) (תיקון
מס' 2), התשנ"ב — 1992, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.
אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לכך שהצעה זו אין
הסתייגויות. תביא את החוק יושבת-ראש ועדת הכלכלה, חברת
הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו. בבקשה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת הכלכלה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבדת להביא
לקריאה שנייה ושלישית את חוק הטיס (עבירות ושיפוט)
(תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992. התיקון בא לקבוע בחוק
הישראלי הוראות שנכללו בשתי אמנות בין-לאומיות.
הראשונה, פרוטוקול שנחתם במונטריאל ביום 10 במאי 1984,
המתקן את אמנת התעופה האזרחית הבין-לאומית מ-1944,
המוכרת יותר כ"אמנת שיקגו". הפרוטוקול אוסר על המדינות
החתומות עליו להשתמש בכוח נגד כלי טיס אזרחי, בכפוף
לזכות ההגנה העצמית של כל מדינה, וקובע את זכותה של כל
מדינה לדרוש את נחיתתו של כלי טיס הטס מעל שטחה ואת
חובתו של קברניט כלי הטיס להישמע להוראות של מדינה
לנחות בשטחה. כן נקבע בפרוטוקול כי על מדינה לקבוע
בחקיקה את חובתו של הקברניט להישמע להוראה כזאת

* "דברי הכנסת", חוב' ג', עמ' 264; נספחות.

ח' בשבט התשנ"ב (13 בינואר 1992)
— הצעת חוק הטיס (עבירות ושיפוט) (תיקון מס' 2):
הצעת חוק לתיקון פקודת הובלת סחורות בים —

ה צ ב ע

בעד סעיפים 1 — 3	— 5
נגד	— אין
נמנעים	— אין

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, ההצבעה שלי לא נקלטה.

היו"ר ד' שילנסקי:
נצביע פעם נוספת. אני מבין שיש הסכמה. זו הצבעה מס' 16.

ה צ ב ע

בעד סעיפים 1 — 3	— 10
נגד	— אין
נמנעים	— אין

סעיפים 1 — 3 נתקבלו.

ה צ ב ע

בעד החוק	— 12
נגד	— אין
נמנעים	— אין

חוק הטיס (עבירות ושיפוט) (תיקון מס' 2).
התשנ"ב — 1992, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

12 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שחוק הטיס (עבירות ושיפוט) (תיקון מס' 2). התשנ"ב — 1992, התקבל בקריאה שלישית.

יד. הצעת חוק לתיקון פקודת הובלת סחורות בים, התשנ"ב — 1992*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ב"זכות המשיכה המיוחדת", כפי שהוגדרה בידי קרן המטבע הבין-לאומית.

החוק המובא בפניכם בא בעיקרו לאמץ את הוראות שני הפרוטוקולים האמורים, דבר שיאפשר את הצטרפותה של מדינת ישראל אליהם.

הדיון בוועדה התמקד בעיקר בבדיקת התאמתה של הצעת החוק לאמור בפרוטוקולים, הן מבחינה לשונית והן מבחינת התאמתם העניינית של ההסדרים שנקבעו בה, לתנאיה של ישראל. כך, למשל, היה צורך לקבוע כיצד תומר "זכות המשיכה המיוחדת" למטבע ישראלי, ובכך עוסק סעיף 14, בתוספת סימן 5 — 5 (ד)3 החדש שאותו הוסיפה הוועדה להצעת החוק.

גם הפעם הועלו בפני הוועדה הצעות להוסיף לחוק נושאים שלא נכללו בו, אך הוועדה הגיעה למסקנה כי מדובר בנושאים מורכבים, המחייבים בירור ודיון מעמיקים, מה גם שהם חורגים ממסגרת הפרוטוקולים שבהם עוסקת הצעת החוק. אף המציעים עצמם הסכימו כי אין מקום לעיכוב נוסף בחקיקת החוק ומן הראוי להביאו בהקדם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, וכך אני עושה היום. הוועדה מתחה ביקורת על כי סעיפי שיפוט ואזכור כל פרטי זויהיו בשטר המטען, שהועלו בדיונים קודמים, כבר לפני ארבע שנים, טרם נדונו וסוכמו סופית על-ידי משרדי המשפטים והתחבורה ועם הנוגעים בדבר. הוועדה דרשה ממשרד התחבורה ללבן עם איגוד הספנות, איגוד המשתמשים בהובלה ימית, איגוד חברות הביטוח והגורמים הנוגעים בדבר, את הטענות שהושמעו, והודיעה כי תהיה מוכנה לדון בתיקונים לחוק בהתאם.

במהלך הדיונים התעורר ויכוח סביב כמה ניסוחים. הוועדה החליטה לקבל את התרגומים המוסמכים להוראות האמנה והפרוטוקולים, בלי להוסיף עליהם או לשנות מהם.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ניגשים להצעת חוק לתיקון פקודת הובלת סחורות בים, התשנ"ב — 1992, קריאה שנייה וקריאה שלישית. תביא את החוק יושבת-ראש ועדת הכלכלה, חברת הכנסת ארכלי-אלמולוני.

שושנה ארכלי-אלמולוני (יו"ר ועדת הכלכלה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבדת להביא בפניכם לקריאה שנייה ושלישית את החוק לתיקון פקודת הובלת סחורות בים, התשנ"ב — 1992, וזאת לאחר תלאת רבות שעברה הצעת החוק. הצעה זו פורסמה לראשונה ב-18 בנובמבר 1987, לפני למעלה מארבע שנים, עברה קריאה ראשונה בכנסת האחת-עשרה, והועברה לוועדת הכלכלה לשם הכנתה לקריאה שנייה ושלישית. ההצעה באה להוסיף לפקודה הוראות אמנה מסוימות, כפי שאפרט בהמשך. אך בדיון כוועדה אז הועלו הצעות נוספות, ועל אף התנגדות הממשלה קבעה ועדת הכנסת כי הצעות אלה אינן חורגות מגדר הנושא של הצעת החוק. לפיכך חזרה בה הממשלה מהצעת החוק, ורק ב-3 ביולי 1991 פרסמה אותה מחדש.

פקודת הובלת סחורות בים הוחקה בשנת 1926, והחילה על הובלת טובין המשוגרים מישראל על-פי שטרי מטען את הוראות האמנה הבין-לאומית לאיחוד תקנות מסוימות הנוגעות לשטרי מטען, אשר נחתמה בכריסל ב-1924. אמנה זו נועדה להביא לאיזון בין האינטרסים של המובילים הימיים לבין אלה של הנוזקים לשירותם. במסגרתה הותקנו בהאג תקנות הידועות כ"תקנות האג". לאמנה ולתקנות הצטרפו מדינות רבות בעולם, ככללן ישראל.

במרוצת השנים נעשו שינויים באמנה של 1924: ב-1968 התקבל בכריסל פרוטוקול שעניינו זכויות הנוזקים לשירותי ההובלה הימית; ב-1979 התקבל בכריסל פרוטוקול נוסף שעניינו יחידות החישוב לפיהן נקבע הנוזק. פרנק הזהב הוחלף

* "דברי הכנסת", חוב' ג', עמ' 269: נספחות.

חיים קורפו (הליכוד):

— — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני חושב שחוק צריך להיות ברור ככל האפשר; כמה שפחות פרשנות, יותר טוב. נכון, זאת פחות עבודה לעורכי-דין, כי ככל שהחוק מסובך יותר ובהיר פחות, יש עבודה רבה יותר לעורכי-דין. ואני בעד תעסוקה לעורכי-דין.

לגבי העניין "בחוסר אכפתיות": לדעתי המלה הנכונה, והיא משמשת אותנו בדינים רבים, היא המלה "פזיזות". מהי פזיזות? פזיזות פירושה, שכאשר אני נוסע ברכוב אלנבי בתל-אביב במהירות של 100 קילומטרים לשעה, אני לא רוצה להרג אף אחד, אבל המצב הנפשי הוא זה, שאני לוקח סיכון גדול מאוד שעלול לקרות שמישהו יקפוץ לכביש וכתוצאה מזה אני אדרוס אותו — כתוצאה מכך אעמוד לדין באשמת הריגה ולא באשמת גרימת מוות ברשלנות. זהו המינוח הנכון של פזיזות.

שבח וייס (העבודה):

מי שנוסע באוטוסטרדה במהירות של 40 קמ"ש הוא לא פחות — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

מי שנוסע באוטוסטרדה במהירות של 40 קמ"ש זה סיפור אחר, חבר הכנסת וייס.

לכן אני חושב שצריך להכניס את המלה הזאת "בפזיזות" ובחוסר אכפתיות, ולא דווקא המלה "בחוסר אכפתיות". זה נכון גם לגבי הסעיף הבא.

חיים קורפו (הליכוד):

— — — זו דרגה חמורה יותר.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

נכון, אבל, חבר הכנסת קורפו, אם תתעמק בחוק — ואני לא מציע לך לעשות את זה כשעה מאוחרת כזאת — אתה תבין שהמצב הנפשי שאליו מתכוונת החקיקה הזאת הוא של מי שעושה מעשה כזה, שיש סכירות גבוהה מאוד שהאירוע שהוא לא רוצה שיקרה, יקרה. זאת אומרת, מה שאנחנו קראנו כשלמדנו שינוי משפטיים — ופקודת החוק הפלילי היתה בנוסח הישן, לפני חוק העונשין, סעיף 212, אתה ודאי זוכר — לגבי אותה הריגה שהיא באה מעניין של פזיזות, להבדיל מסעיף 218, שזה גרימת מוות ברשלנות, ולהבדיל מעבירה של רצח.

אלה התיקונים המשפטיים הנכונים, ואני חושב שכדאי לקבל את ההסתייגויות האלה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אנחנו מצביעים על החוק לחיקון פקודת הובלת סחורות בים, התשנ"ב—1992, בקריאה שנייה. לסעיפים 1 עד 3 אין הסתייגויות. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 18.

ה צ ב ע

בעד סעיפים 1—3 — 16

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 1—3 נתקבלו.

היו"ר ד' שילנסקי:

16 בעד, אין נגד, אין נמנעים. סעיפים 1 עד 3 נתקבלו.

ואולם חבר הכנסת פורז לא הסתפק בכך והגיש כמה הסתייגויות. אני מבקשת להתייחס אליהן כבר עכשיו.

לסעיף IV, סימן 5(ב) החדש — הנוסח באמנה הוא: The value of the goods shall be fixed according to the commodity exchange price. אנו תרגמנו: "ערך הטובין ייקבע בהתאם למחירים בבורסת הטובין". סברנו כי מן הראוי להיצמד ללשון האמנה, וכל המוסיף גורע.

בסימן 5, 5(ה), הנוסח האנגלי הוא:

recklessly and with knowledge that damage would probably result

תרגמנו recklessly ל"חוסר אכפתיות", ולא נראה לנו שיש צורך להוסיף גם את המלה "פזיזות". מה שחשוב כאן הוא הצירוף של חוסר האכפתיות לידיעה שקרוב לוודאי שייגרם נזק. תשובה זו מתייחסת גם להסתייגות לסעיף IV החדש, סימן 4.

פסקה (ח) בסימן 5 החדש באה להחליף את הנוסח שכבר קיים בפקודה, ונוסח זה מדבר כיום על מסירת "פרטים לא נכונים" ותו לא. אין מקום שנכניס כיום אלמנט חדש לגמרי, וזאת במסגרת של שיפוץ נוסח בלבד.

אני מבקשת לאשר את החוק בנוסח הוועדה לקריאה שנייה ושלישית ולדחות את ההסתייגות של חבר הכנסת פורז.

היו"ר ד' שילנסקי:

לחבר הכנסת פורז יש הסתייגות. אתה רוצה לנמק?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני מנמק את כל ההסתייגויות במכה אחת.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא הכול. יש לך הסתייגות רק לסעיף אחד.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

יש לי הסתייגות לכמה סעיפי משנה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה הכול הסתייגות אחת.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, העניין פשוט מאוד: השתתפתי בישיבת ועדת הכלכלה, והעניין הוא עניין משפטי מובהק. בוועדת הכלכלה השתתפו בדרך כלל היושבת-ראש ואני, ואולי בשלב זה או אחר נכנס עוד חבר שתמך ביושבת-ראש. אני, כמשפטן, מצאתי לנכון להכניס את התיקונים המתאימים, לדעתי, הכנסת לא תרצה לאשר, לא תרצה לאשר, אני לא נהרג על העניין הזה, אני רק רוצה להסביר.

כשאנחנו מדברים על מחיר בבורסת תפוזים, מסתבר שיש כמה בורסות של טובין. יש בורסה של סוג כזה ויש בורסה של סוג אחר, לכן הצעתי להוסיף "בורסת הטובין המתאימה", על מנת שהשופט שישב בדין ידע שהוא צריך ללכת לפי בורסת הטובין שנוגעת לסוג זה של טובין, ובעולם יש בורסות שונות.

— הצעת חוק לתיקון פקודת הובלת סחורות בים:

הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7) —

לסעיף 4 יש הסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורז. מי
בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 19.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

א' פורז לסעיף 1V, סימן 5 — 1

נגד — 15

נמנעים — 1

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 1V,

סימן 5, לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

בעד — 1, נגד — 15, נמנעים — 1. ההסתייגות לא
נתקבלה. בתוספת לסעיף 1V החדש, סימן 4, יש הסתייגות
של חבר הכנסת פורז. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 20.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

א' פורז לסעיף 1V, סימן 4 — 4

נגד — 12

נמנעים — 1

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 1V,

סימן 4, לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ארבעה בעד, 12 נגד, נמנעים — 1. ההסתייגות לא
נתקבלה. מי בעד סעיף 4 בהתאם להצעת הוועדה? זו הצבעה
מס' 21.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 4, כהצעת הוועדה — 17

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

17 בעד, אין נגד, אין נמנעים. סעיף 4 התקבל לפי הצעת
הוועדה.

לסעיף 5 אין הסתייגויות. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס'
22.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 5 — 19

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 5 נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

19 בעד, אין נגד, אין נמנעים. סעיף 5 התקבל בהתאם
להצעת הוועדה.

אנחנו מצביעים עכשיו על הצעת החוק בקריאה שלישית.
זו הצבעה מס' 23.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 19

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק לתיקון פקודת הובלת סחורות בים.

התשנ"ב — 1992, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

19 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שחוק לתיקון
פקודת הובלת סחורות בים, התשנ"ב — 1992, התקבל גם
בקריאה שלישית.

טו. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשנ"ב — 1992*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, מי בקריאה שנייה, בעד סעיפים 1 ו-2? זו
הצבעה מס' 24.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 1 ו-2 — 13

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 1 ו-2 נתקבלו.

היו"ר ד' שילנסקי:

13 בעד, אין נגד, אין נמנעים. סעיפים 1 ו-2 התקבלו.

לא הצבעתי את שם החוק ופורמלית צריך להצביע אותו.
מי בעד שם החוק? מי נגד? זו הצבעה מס' 25.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו ניגשים עכשיו לחוק רשות השידור (תיקון מס' 7),
התשנ"ב — 1992. חבר הכנסת אברהם שוחט, בבקשה.

אברהם שוחט (כשם ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, החוק הזה התקבל
פה אחד בוועדת הכספים ופה אחד במליאת הכנסת בין
הקריאה הראשונה לקריאה השנייה והשלישית. החוק מוסכם
על הממשלה. הוא בא להטיל אגרת טלוויזיה ורדיו על
המתיישבים היהודים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

צחי הנגבי (הליכוד):

טוב מאוד.

עמיר פרץ (העבודה):

אני נגד.

* "דברי הכנסת", חוב' ט', עמ' 1053; נספחות.

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק רשות השידור (תיקון מס' 7).

התשנ"ב — 1992, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

בעד 12, נגד — אין, נמנעים אין. אני קובע שחוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשנ"ב — 1992, נתקבל גם בקריאה שלישית.

חברי הכנסת, מיצינו את סדר־היום. הישיבה הבאה תהיה,

אם ירצה השם, מחר, יום שלישי, ט' בשבט התשנ"ב, 14 בינואר 1992, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:40.

ה צ ב ע ה

13 — בעד שם החוק

אין — נגד

אין — נמנעים

שם החוק נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

13 בעד, אין נגד, אין נמנעים. שם החוק התקבל כהצעת הוועדה.

אנחנו ניגשים לחוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשנ"ב — 1992, בקריאה שלישית. זו הצבעה מס' 26.

ה צ ב ע ה

12 — בעד החוק